

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Dopet för framtiden

En studie av teologiska motiv i dopgudstjänsten

Christening for the future

A study of theological motifs in the christening service

Ann-Cathrine Kroon Sahlin

Termin: VT 2014

Kurs: RKT245 Teologi, examensarbete 15 hp

Nivå: Master, avancerad nivå

Handledare: Bertil Nilsson

Abstract

This essay studies the christening rites in Church of Sweden and what theological motives that are present herein, and how the current revision of the rites have brought in new theological motives with the basis in the contemporary theological debate about the liturgy and theology surrounding the christening rites.

The conclusion of the essay is that the revised christening rites have not included any new motives, but has rather restructured and re-emphasized the motives to adopt the christening rites to the findings of contemporary research regarding the christening.

Key words: Christening, Liturgy, Theology, Church of Sweden,

Innehållsförteckning

1 Del I.....	5
1.1 Inledning.....	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställning	6
1.4 Avgränsningar	6
1.5 Material	6
1.6 Metod	7
1.7 Struktur.....	7
1.8 Tidigare forskning	7
2 Del II Historia.....	9
2.1 Dopteologins historia i kristendomen	9
2.1.1 Jesu dop och dopet i den unga kyrkan.....	9
2.1.2 Dopet hos Paulus	11
2.1.3 Arvsynen hos Augustinus.....	12
2.1.4 Kristendomen går från förföljd sekt till romersk statskyrka	12
2.1.5 Dopet under medeltiden	13
2.1.6 Dopet hos Luther	14
2.2 Dopets historia i Svenska kyrkan	15
2.2.1 Innan reformationen	15
2.2.2 Reformationen av Svenska kyrkan och följande sekel.....	15
2.2.3 Dopet i Svenska kyrkan under 1800-talet	16
2.2.4 Dopets utveckling i Svenska kyrkan under 1900-talet.....	17
2.3 Sammanfattning av motiv till dopet i historiskt perspektiv	18
2.4 Modern forskning om dopteologi.....	20
2.5 Handboksrevisionen	26
3 Del III Analys av dopteologi.....	27
3.1 Dopteologi i Svenska kyrkan	27
3.1.1 Kyrkoordningen	27

3.1.2 Svenska kyrkans bekännelseskrifter.....	28
3.1.3 Leva i dopet, biskopsbrev.....	29
3.1.4 1986 års kyrkohandbok	30
3.1.5 2012 års kyrkohandboksförslag	38
4 Del IV Sammanfattning	45
4.1 Slutdiskussion.....	45
4.2 Slutsatser	49
4.3 Förslag för vidare forskning.....	50
Käll- och litteraturförteckning.....	51
5 Bilaga 1: Dopgudstjänst 1986 års kyrkohandbok	1
6 Bilaga 2: Dopgudstjänst enligt 2012 års handboksförslag	1

1 Del I

1.1 Inledning

Dopet är en av den kristna kyrkans mest betydelsefulla och tyngsta riter. Ända sedan Jesus döptes av Johannes döparen så som det beskrivs i evangelierna har dopet haft en central roll i de flesta kristna tänkarnas sfär. Paulus började redan under det första seklet att reflektera över vad dopet innebar och symboliserade, och senare etablerade Augustinus arvsyndsläran inspirerad av Irenaeus och Tertullianus som en viktig ny ingrediens i dopteologin. Martin Luther använder sig av material från både Paulus och Augustinus när han reformerar kristendomen på 1500-talet och det som Luther skrev är fortfarande i mångt och mycket giltigt och utgör den huvudsakliga basen för vad Svenska kyrkans bekännelser innehåller.

Ur ett sociologiskt perspektiv är dopet också en viktig och stor händelse i många nyblivna föräldrars liv. Ett nytt liv är viktigt att fira för familj och vänner, och kanske kan dopet i det sekulariserade och individualiserade samhället komma att fungera än mer som en invigning i ett större sammanhang, ett sammanhang som sträcker sig utanför den egna familjen. Detta kan vara viktigt även om de religiösa aspekterna dopet inte är det som i första hand motiverar föräldrar till varför barn skall döpas. Dopet och kyrkan fungerar i denna kontext som en kultur- och traditionsbärare. Kunskapen om bibelns berättelser är inte längre tillgänglig för de flesta människor, och då finns inte möjligheten att förstå de bakomliggande motiven för dopets betydelse, och i slutänden kan det leda till att dopet upphör att vara kultur och tradition.

På de teologiska institutionerna i vårt land har det under lång tid bedrivits ingående arbete för att kunna omtolka dopet och ge det en modern form samtidigt som anknytningen till historien hålls levande och tydlig. Detta är en svår avvägning där den teologiska reflektionen måste vara det som styr besluten, samtidigt som det inte kan ske isolerat från allmänhetens förväntningar på vad dopet bör vara och stå för. Genom att samhälle och kyrka ömsesidigt påverkar varandra kan hållbara lösningar nås.

1.2 Syfte

Den här uppsatsen syftar till att studera dopritualen i Svenska kyrkan och den pågående revisionen av de samma. Jag vill studera hur teologiska motiv lyfts fram i liturgin och hur liturgiska förändringar kan förklaras i ljuset av den moderna teologiska debatten i fråga om dopets ställning och dopets utformning. Allt detta ställs i relation till dopets historiska utveckling inom kristendomen och Svenska kyrkan, där dopets innehåll och utformning har skiftat väsentligt genom de olika tidsepokerna.

1.3 Frågeställning

Vilka nya teologiska motiv har tillkommit och vilka av de existerande motiven lyfts fram i 2012 års förslag till ny kyrkohandbok gällande dopgudstjänsten jämfört med dopordningen i gällande kyrkohandbok?

Hur motiveras nya tillägg eller omstruktureringar av teologiska motiv i relation till den teologiska forskningen rörande dopet?

1.4 Avgränsningar

Jag begränsar mig till att studera Dopgudstjänst I (för barn) i 1986 års kyrkohandbok samt Dopgudstjänst i 2012 års handboksförslag. Undersökningens fokus gäller barndop och frågor som specifikt gäller dop av ungdomar och vuxna utsluts.

1.5 Material

Det viktigaste materialet för studien är kyrkohandboksförslaget tillsammans med bakgrundsmaterial från referensgruppen och expertgruppen som detaljerar processen som har lett fram till det föreliggande förslaget.

Vidare använder jag avhandlingar och delar av Svenska kyrkans bekännelsematerial som beskriver dopet och de bakomliggande teologiska motiven. Karl-Gunnar Ellversons *Handbok i liturgik* ger förklaringar till dopets historia och till dess liturgi.

1.6 Metod

Jag gör en historisk genomgång av de teologiska motiv för dopet som har använts i den kristna dopgudstjänsten i kristendomen i allmänhet och inom Svenska kyrkan i synnerhet, för att ha en grund att jämföra med. Analysen görs komparativt mellan den gällande kyrkohandboken och förslaget till ny kyrkohandbok för att diskutera vilka nya teologiska motiv som finns alternativt hur de existerande motiven presenteras på ett nytt sätt, och diskutera hur dessa förändringar kan förklaras utifrån samtida teologisk forskning om dopet.

1.7 Struktur

I del II av uppsatsen görs en genomgång av de olika motiv och yttringar som dopet och dess liturgi har haft genom kristendomens historia från urkyrkan och framåt genom medeltiden, reformationen och de senaste seklen. I del III beskrivs den teologiska bakgrunden till dopliturgin i 1986 års kyrkohandbok utifrån Svenska kyrkans olika bekännelseskrifter, en noggrann analys av de ingående momenten i dopgudstjänsten och hur de förändrats fram till 2012 års förslag till ny kyrkohandbok. Del IV är en diskussion om vilka slutsatser som kan dras från studien.

1.8 Tidigare forskning

Dopet är ett ämne som behandlas i mycket teologisk forskning, och i ljuset av detta nämner jag här några avhandlingar som kan anses som viktiga.

Anna Karin Hammar skriver i sin doktorsavhandling *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament* från 2009 om dopet och hur kyrkan kan tolka det i mötet mellan nutiden och kyrkans långa tradition. Det viktigaste för Svenska kyrkan i fråga om dopteologi är att distansera sig från en tradition av exkluderande och där motivet för dopet främst är syndaförlåtelse, och att betona skapelsen och människan genom dopet kallas till något, snarare än att räddas från något.

Eva Reimers avhandling *Dopet som kult och kultur* från 1995 beskriver det svenska samhällets antagna sekularisering genom vad som framkommer i föräldrainsatser och dopsamtal. Reimers ser två huvudmotiv för dopet. Dels som initiationsrit, men också som bärare av ett svenskt kulturarv.

Revisionen av de Svenska gudstjänstböckerna har skett enligt direktiv som fastställdes 1997. Uppgiften gjordes utifrån tre önskemål. För det första att anpassa sig till Bibel 2000, för det andra att anpassa kyrkorättsligt till kyrkoordningen och för det tredje att bearbeta liturgiska formuleringar med syftet att finna mer ett mer inkluderande språk. Ledande principer för arbetet har varit att finna balans mellan olika aspekter som beskriver liturgins utformning. Fasta formuleringar vägs mot att bereda en möjlighet till stor alternativrikedom. Kommittén har övervägt förhållandet i gudstjänst mellan obligatoriska och fakultativa moment, vikten av igenkänning vägt mot flexibilitet eller med andra ord fast formulering kontra lokal gestaltning. Viktigt har också varit att belysa gudstjänsten ur ett ekumeniskt och internationellt perspektiv.

I dessa olika frågor skulle teologiska hänsyn göras för att på ett medvetet och välmotiverat sätt kunna föreslå förändringar.

2 Del II Historia

2.1 *Dopteologins historia i kristendomen*

I detta kapitel görs en genomgång av hur dopteologin har utformats genom kristendomens historia från det första seklet och till vår tid, och vad som har blivit en del av Svenska kyrkan och dess bilder av dopet som de ser ut idag och för framtiden. Genomgången kommer att innefatta exempel från apostolisk tid och kyrkofäderna, via reformationen och Luther till det senaste seklets teologiska debatt inom kyrkan. Detta görs för att belysa hur dopets innehåll och tonvikt varierat genom olika tidsepoker. Både tidpunkt i livet för dopet och orsaken till varför dopet är viktigt har varierat, och debattens vågor har ofta svallat inom kristendomen och kyrkorna. Genomgången av utvecklingen fram till reformation skildrar dopets omvandling i den kristna kyrkan allmänt i världen, medan senare historia koncentrerar sig på den specifika utvecklingen i Sverige och Svenska kyrkan.

2.1.1 *Jesu dop och dopet i den unga kyrkan*

Det kristna dopets första ursprung kan spåras till den judiska traditionen med proselytdop.¹ Detta dop var en del av de ritualer som skulle genomföras när en icke-jude skulle konvertera till judendomen. Omskärelse var också ett moment av konverteringsprocessen, liksom en bekräftelse av att kandidaten var bekant med tro och seder för judiskt liv. Dopet med nedsänkning i vatten symboliserade en rentvättning av orenheter från det tidigare hedniska livet, och utgjorde på samma gång initiationen till den nya gemenskapen med den judiska livsstilen.²

I Markusevangeliets första kapitel berättas den välkända historien om hur Johannes döparen döpte stora folkmassor i Jordanfloden, detta gjordes till syndernas förlåtelse. Det är också här som berättelsen om hur Jesus döps framförs och det beskrivs av Markus hur den heliga anden

---

¹ Martling 1996, s 170.

² Reimers 1995, s 55.

kommer till Jesus i form av en duva medan en röst från himmelen hörs: ”Du är min älskade son, du är min utvalde.” Dessa berättelser kom också att vara förlagan för dopet i den unga kristna kyrkan. Dopet i den unga kyrkan hade vidare lånat med sig egenskaper från proselytdopet i det att dopet även i kristenheten fungerade som en invigningsrit där den döpte här mottog den heliga anden via dopet.³

Sedan Jesus efter sin uppståndelse delar ut missionsbefallningen så har dopet varit centralt för kristendomen:

Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: Döp dem i Faderns, Sonens och den heliga Andens namn och lär dem hålla alla de bud jag har gett er. Och jag är med er alla dagar till tidens slut.⁴

Även Petrus säger till den församlade folkmassan på pingsten vad de måste göra om de vill bli begjutna med den helige ande liksom lärjungarna har blivit: ”Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så får ni förlåtelse för era synder. Då får ni den heliga anden som gåva”.⁵

Urkyrkans dopteologi innehöll alltså mottagande av den heliga anden samt syndernas förlåtelse som motiv, och ritualerna bestod av vattenedsänkning, handpåläggning samt förmodligen bestrykning med olja.⁶ Enligt Ellverson så bestod uppfattningen av dopet i att frälsningen kom av själva gemenskapen med Jesus. Dopet kombinerat med en tro gjorde att människan blev ett med Jesu kropp och i Jesu kropp överfördes Anden.⁷ Det kan noteras att de första dopen troligen sker endast i Jesu Kristi namn, och att missionsbefallningens dop i treenighetens namn var en reflektion av dopteologin i församlingen där Matteusevangeliet kom till.⁸ Det finns andra som dock pekar på att missionsbefallningens formulering vid dopet kan beläggas redan på 100-talet i *Didache*:

Sedan ni sagt allt detta, döp i Faderns och Sonens och den Heliga Andes namn i levande vatten, Men om du inte har levande vatten, så döp i annat vatten; och om du inte kan döpa i kallt vatten, så döp

---

³ Ellverson 2008, s 178.

⁴ Matt 28:18-20.

⁵ Apg 2:38.

⁶ Martling 1996, s 171.

⁷ Ellverson 2008, s 181.

⁸ Eckerdal & Persson 1981, s 17.

i varmt. Om du inte har någotdera, så gjut vatten tre gånger över huvudet i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn.⁹

2.1.2 Dopet hos Paulus

Med tiden kom det att ske en förskjutning av motiven och bakgrunden till dopet. Där de kristna ursprungligen tittade på Jesu dop kom istället Jesu död och uppståndelse att utgöra modellen för dopet. Överförandet av den heliga anden nedtonades och fokus riktades mot rening från synden.¹⁰ Exempel på detta kan ses i Romarbrevet:

Vet ni då inte att alla vi som har döpts in i Kristus Jesus också blivit döpta in i hans död? Genom dopet har vi alltså dött och blivit begravda med honom för att också vi ska leva ett nytt liv, så som Kristus uppväcktes från de döda genom Faderns härlighet.¹¹

Vidare beskriver Paulus i Galaterbrevet hur den som döps ikläder sig Jesus genom dopet.¹² Dopet gör att människan kan kopiera Jesus genom att begrava sin gamla identitet och återuppstå med en ny identitet och till ett nytt liv. Med det nya livet följer också en övergång i form av en ny tillhörighet som medlem i den kristna församlingen, men det är också frågan om moralisk transformation. Gamla synder och laster lämnas i det förgångna och människan träder in i ett dygdigt liv värdigt Jesus.¹³

Enligt Lars Eckerdals tolkning av Paulus har dopet också eskatologiska implikationer, i det att människan redan genom dopet får en del inte bara av Jesu död men också evighet genom uppståndelsen. Människan lever i spänningsfältet som uppstår mellan ”redan nu” och ”ännu inte”. ”Redan nu” får människan en försmak av Guds rike, som ”ännu inte” har kommit fullt ut.¹⁴

---

⁹ Martling 2007, s 55.

¹⁰ Ellverson 2008, s 179.

¹¹ Rom 6:3-4.

¹² Gal 3:27.

¹³ Rasmussen & Thomassen 2007, s 53-54.

¹⁴ Eckerdal & Persson 1981, s 18-19.

2.1.3 Arvsynen hos Augustinus

Augustinus räknas till en av kristenhetens kyrkofäder och den betydelse som han har haft för den teologiska tankeverksamheten och utvecklingen inom kristenheten kan knappast överskattas idag. Till den Svenska kyrkan har Augustinus tankegångar i hög grad letat sig via Martin Luther som hade denne kyrkofäder som en av sina främsta teologiska förebilder inom främst tre områden: kyrkosynen, synen på treenigheten samt läran om nåd och synd.¹⁵

Augustinus lära om arvsynen säger att alla människor föds med synden i sina sinnen, allt sedan Adams syndafall som det beskrivs i 1:a Moseboken. Predestination avgör om en människa skall bli förtappad eller få del av nåden, och nåden utgår endast från Gud oberoende av människans handlingar på jorden. Dopet krävdes för att människorna skulle klara sig undan förtappelsen, även om det inte garanterar frälsning eller eliminerar synden ur människans liv.¹⁶ Augustinus utvecklade syndläran i polemik med Pelagius, och dennes idéer om människans fria vilja. Genom den fria viljan kunde människan av egen kraft undvika synden enligt Pelagius. Augustinus menade att den fria vilja visserligen existerade men att arvsynen gjorde att människan inte på egen hand klarade av att handla rätt.¹⁷ Barndopet blev obligatoriskt inom den kristna kyrkan och genom Augustinus försorg är det teologiska motivet till barndopet rening från arvsynen med sitt ursprung i Adams syndafall.¹⁸

2.1.4 Kristendomen går från förföljd sekt till romersk statskyrka

Urkyrkan gick under de första fyra seklerna igenom en omfattande positionering och särskiljning gentemot olika rörelser som kom att betraktas som kätterska. Det som gav ytterligare dynamik åt utvecklingen var att kyrkan även positionerade sig som en maktspelare i den världsliga politiken inom romarriket när den blev statskyrka.¹⁹

Dopets teologi och praktiska tillämpningar kom att förändras av det faktum att kristendomen blev en allmänt accepterad religion. I de unga församlingarna som utsatts för svåra förföljelser hade man lagt sig till med en omfattande dopundervisning, ett katekumenat, som var en viktig

---

¹⁵ Martling 2007, s 71.

¹⁶ Rasmussen & Thomassen 2007, s 127.

¹⁷ Rasmussen & Thomassen 2007, s 126.

¹⁸ Ellverson 2008, s 180-181.

¹⁹ Martling 2007, s 13.

del av hur nya medlemmar antogs. Det kan tänkas att detta var för att förhindra att församlingen infiltrerades av förrädare. Katekumenatet bestod av delar som kan kännas igen även i dagens dopliturgi så som inskrivandet i livets bok, handpåläggning, smörjelse av olja samt bön om att den döpte skall bli fri från det onda.²⁰

Dessa olika moment av katekumenat finns beskrivna i skrift som bevarats efter Kyrillos av Jerusalem som var biskop på senare hälften av 300-talet. I förberedelserna inför dopet ingick exorcism av onda andar som dröjde sig kvar efter dyrkandet av andra gudar. Vid dopet som hölls i samband med påskfirandet fick dopkandidaten frisvära sig från djävulen (abrenuntiation), och bekänna den kristna tron. Därefter klädde kandidaterna av sig för att smörjas med olja innan det var dags för själva dopet genom nedsänkning i vatten tre gånger om; i Faderns, Sonens och den heliga andens namn. Därpå ikläddes kandidaterna den vita dopdräkten och påkallades den heliga anden genom att smörjas med krisma. Efter en bön firade kandidaterna nattvard tillsammans med församlingen.²¹ Såväl smörjelsen med krisma som abrenuntiationen är en del av den aktuella dopliturgin i både katolska kyrkan som i de ortodoxa kyrkorna.

När kristendomen blev mass- och statsreligion i romarriket kunde det av praktiska skäl inte längre hållas tidskrävande katekumenat, och i kombination med en ökning i antalet barndop minskade betydelsen av katekumenatet.²²

Kyrillos sätter dopet i samma kontext som Paulus har gjort i Romarbrevet, det vill säga att människan i dopet dör med sina synder och sedan återuppstår som syndfria. Detta är en fortsättning av den betydelseglidning för dopet som också Augustinus bidrog till där dopet främst är det som eliminerar arvsynden, från den ursprungliga dopbetydelsen som fokuserade föreningen med Jesus och integrationen i Jesu kropp.²³

2.1.5 Dopet under medeltiden

Under de följande tusen åren, fram till Trientkonciliet vid 1500-talets mitt, var utvecklingen dopteologin inte lika dramatisk, och det saknades enhetliga dopordningar. Dock rymdes många av de moment som nämnts från urkyrkans katekumenat. Exorcism, handpåläggning,

---

²⁰ Ellverson 2008, s 177.

²¹ Kyrillos av Jerusalem 1992, s 27-31.

²² Ellverson 2008, s 180.

²³ Ellverson 2008, s 181.

abrenuntiation och bekännelse av tron genom besvarande av frågor, oljesmörjning och dop genom vattenbegjutning var moment som användes fortsatt. Besvarandet av frågorna skedde oftast via faddrar eller föräldrar då barndop var det vanligaste. Där utöver kan nämnas att dopljus, honung och salt överlämnades till den döpte. Dopljuset fungerade som en symbol för Jesus som världens ljus, saltet troddes ge visdom och honungen skulle representera Guds löfte till Israel om det förlovade landet.²⁴

2.1.6 Dopet hos Luther

Som med all teologi inom Svenska kyrkan så är Martin Luther och hans skrifter centrala för dagens bekännelse. Därför kommer Luther att behandlas även under senare kapitel, och beskrivs endast orienterande här för att sätta honom och hans teologi i ett historiskt sammanhang.

Läran om arvsynnen var den bit som Luther tog över från den rådande dopteologin på medeltiden. Detta medför också att Luther står för att det normala bruket är barndop, och hans teologi är anpassad efter detta.²⁵ Kjell Petersson pekar ut två dopmotiv i Luthersk teologi: förnyelse och nyfödelse. Förnyelsen syftar på den heliga anden och hur den verkar för att ge den döpte nytt liv, medan nyfödelse syftar på att befria den döpta från djävulens makt och att ge syndernas förlåtelse.²⁶ Luther verkar inte ha något intresse för frågan om att dopkandidaten skall initieras in i kyrkan, vilket troligen kan förklaras med att Luther verkade i en monokultur med låg rörlighet, och därmed var detta förmodligen inget som var ett praktiskt problem.²⁷

Luther kritiserade den katolska kyrkan för många av de sakrament som de brukade, men dopet var ett av de två som han höll med om vid sidan om nattvarden. Dessa två sakrament är instiftade av Jesus, men har också gemensamt att de båda innehåller löftet om att människan skall få ta emot nåden från Gud.²⁸ Vattnet var tecknet för dopet, men vattnet har inga magiska egenskaper i sig självt, utan verkan kommer bara tillsammans med Guds ord när de uttalas. Luther var noga med att nåden inte togs emot som en konsekvens av människans gärningar, och därmed var dopet en ren och skär handling av Gud som utförs oavsett vad mottagaren eller

---

²⁴ Ellverson 2008, s 183.

²⁵ Ellverson 2008, s 184.

²⁶ Petersson 1977, s 14.

²⁷ Martling 2007, s 198.

²⁸ Martling 2007, s 198.

givaren är i för position. Luther betonar dock att dopet i sig inte har någon verkan om det inte tas emot av den döpta i tro. Dopet i kombination med tro är enligt Luther de enda nödvändiga medlen för att människan ska få ta emot Guds nåd.²⁹ I överensstämmelse med Augustinus så trodde inte Luther att dopet fullständigt eliminerade all synd. Detta skedde först i döden. Den synden som finns kvar i människan har dock förlåtits, och därmed kan synden gradvis avlägsnas från människan.³⁰

2.2 Dopets historia i Svenska kyrkan

2.2.1 Innan reformationen

Det finns en dopordning bevarad från år 1439 från Skara, och den stämmer väl överens med vad som beskrivs i tidigare kapitel om medeltiden med avseende på både dopliturgi, men också gällande struktur. Dopritualen var indelad i två separata moment, ett första som motsvarades av katekumenaten från äldre tider och det andra själva dopakten. I den första avdelningen ingick en mindre exorcism, en handpåläggning med tillhörande korstecken, givande av salt, en större exorcism, bibelläsningar, Fader Vår, Ave Maria, Credo, öppnandet av öronen samt ett korstecken i barnets hand. Dopakten innefattade kyrkoinförandet, Djävulsavsvärjelse, smörjelse med olja, fråga om tron, dopfrågan, vattenbegjutning, smörjelse med krisma, påtagande av den vita dopdräkten och givandet av dopljuset.³¹

2.2.2 Reformationen av Svenska kyrkan och följande sekel

I kyrkohandboken från 1529 som togs fram av Olaus Petri gjordes dopordningen inte om i någon högre grad. De moment som fanns i den medeltida ordningen behölls med undantag av Ave Maria, Credo och öronöppnandet som ströks. Till 1541 års handbok hade ytterligare förändringar gjorts. Ritualen förkortades vidare och smörjningarna med olja respektive krisma försvann. I samband med 1593 års möte i Uppsala uteslöts dopdräkten, dopljuslämning och saltlämning från ordningen och momenten av exorcism kortades ned. Frågorna om tro omformulerades till att

---

²⁹ Svenska kyrkans bekännelseskriterier 2005, s 370.

³⁰ Johansson 1944, s 42.

³¹ Martling 1996, s 174.

följa den Apostoliska trosbekännelsen omskriven i frågeform, och Välsignelsen kom till. Uppsalamötets beslut utkom i kyrkohandboken från 1614.³²

Kommande handboksrevision skedde 1693, och den innebar endast mindre justeringar av dopgudstjänsten. Den största ändringen var att de delar som tidigare hållits vid kyrkporten flyttats till dopfunten som var platsen för hela gudstjänsten. Rent generellt betonades i handboken vikten av att noggrant följa de olika ordningarna inklusive dopet, och den gavs därmed namnet enhetsagendan.³³

Under 1700-talet beskrivs i Martling som tid då dopet kom att ifrågasättas och angripas från både rationalism och pietism. Pietismen var kritisk till att dopet kunde anses ha någon objektiv enhetlig verkan. Rationalismen å sin sida ville ha mindre inslag av mysticism och magi i dopet och därmed kritiserades både exorcism och abrenuntiation. Vidare i den teologiska debatten under 1700-talet dryftades trosbekännelsens plats vid dopet och resultatet blev att trosbekännelsen i frågeform försvann ur ordningen. Dopet i relation till frågor om plikt och moral var också frågor som upplysningens teologer lyfte fram.³⁴

2.2.3 Dopet i Svenska kyrkan under 1800-talet

Den debatt som omgärdade dopet under 1700-talet och som beskrivs ovan kom att realiseras i och med utgivandet av 1811 års kyrkohandbok (HB 1811). I samband med detta försvann smörjelsen, dopbönen, korstecknandet, abrenuntiationen samt exorcismen. I den dopordning som fanns kvar ingick följande moment: inledningsallokution (förklaring av Guds avsikter med dopet), Jesu missionsbefallning, bön, evangeliet om barnen, Fader Vår samt vattenbegjutning. Som Ellverson kommenterar var liturgin enligt HB 1811 fattig och nedtonad.³⁵ Frisvärjelsen från djävulen och exorcismen hade ersatts av en önskan att barnet inte skulle utsättas för ”syndens värde”. Moralaspekten på dopet kom in i dopfrågan som inte bara omfattade trosbekännelsen utan också ”heliga plikter”. Synen på dopet kan sägas ha varit ett ömsesidigt förbund mellan Gud och barnet där båda hade förpliktelser, och barnets del av förbundet skulle uppfyllas genom att hon uppträdde och levde rättfärdigt. Luthers idéer gällande att barnet var mottagligt för Guds

---

³² Martling 1996, s 175-176.

³³ Ellverson 2008, s 187.

³⁴ Martling 1996, s 177.

³⁵ Ellverson 2008, s 187.

verkan genom dopet avfärdades och den huvudsakliga tolkningen av dopet kom att vara att barnet togs upp i församlingens gemenskap.³⁶

Kritiken mot HB 1811 och dopsynen där kom att bli stark. De moraliska aspekterna i ritualen samt synen att barnen inte var mottagliga för Guds verkan genom dopet, och att dopet därmed inte hade någon egentlig verkan var de punkter som angreps mest. Den handboksrevision påbörjades i mitten av seklet ledde fram till en reviderad dopliturgi år 1874 som minskade på de moraliska inslagen, samt ett återinförande av motiven runt döden och återuppståndelsen. För att distansera sig från väckelserörelsens uppfattning att nyfödelse genom dopet bara kan ske om en omvändelse först har skett, var Svenska kyrkan noga med att påpeka att barnet visst kunde återfödas och renas genom dopets kraft.³⁷

Vad nyfödelsen närmare bestämt innebar var inte helt fastslaget, förutom att den var viktig. Dopets relation till tron var det som debatterades mellan högkyrkliga som hävdade att nyfödelse skedde genom dopet oavsett tro, och lågkyrkliga som var inne på att nåden som erhöles genom dopet kunde förloras om tro saknades. Debatten kan sägas ha gällt vid vilken tidpunkt nyfödelsen genom dopet började verka. Skedde den vid själva dopet eller först när barnet kunde tillskansa sig en tro och då ta emot nåden.³⁸ Resultatet av debatten manifesterades i 1894 års handbok som en vinst för den ståndpunkt som drivits av de högkyrkliga uppfattningarna. Det formulerades klart att nyfödelsen inträffade direkt vid dopet.³⁹ Ytterligare justering gjordes genom att dopfrågan, som tidigare ställts till faddrarna, togs bort då det ansågs att dessa knappast kunde ha någon kunskap om dopbarnets vilja senare i livet. Även frågan till faddrar om de ville tillse att barnet växte upp i ”dygd och Herrens fruktan” togs bort för att från denna tidpunkt skulle detta ombesörjas via skolan och kyrkans egen konfirmationsundervisning.⁴⁰

2.2.4 Dopets utveckling i Svenska kyrkan under 1900-talet

De nya formuleringarna i dopordningen som tillkom i 1917 års handbok verkar ha syftat till att verka som en kompromiss mellan hög- och lågkyrklighet i fråga om hur dopet står i relation till

---

³⁶ Petersson 1977, s 14.

³⁷ Petersson 1977, s 21.

³⁸ Petersson 1977, s 17.

³⁹ Petersson 1977, s 24.

⁴⁰ Petersson 1977, s 21.

tron och gav möjlighet för båda sidor att göra välvilliga tolkningar. En klar förskjutning skedde till att sluta beskriva vad som hänt med barnet och istället lägga fokus på den handling som Gud genom dopet utförde. Dopet var inte en nyfödelse, utan kunde snarare ses som Guds sätt att adoptera barnet, och dopet symboliserar därmed en startpunkt för barnet att börja sitt växande med tro, istället för att tron skulle vara en förutsättning för att dopet skulle kunna vara verksamt.⁴¹

Debatten som följde efter 1917 fram emot 1933 års revision av dopet och dess liturgi kom att fokuseras på arvsynnen och vilket utrymme den skulle ges i dopritualen. Det formulerades i HB 1917 klart att alla ”föds med synd”. Einar Billing var en av dem som hävdade att människor i allmänhet kunde ha svårt att ta till sig en syn där ett nyfött barn går in i livet med en personlig skuld till Gud, och Billing ville snarare för fram formuleringar som pekade på en allmänmänsklig skuld som människan föds in i. Istället för att var tillkommen *med* synd så kommer människan till *in i* synd. Barnet har ingen egen skuld och synd men världen det lever i är fyllt av synd.⁴² I den resulterande handboken från 1933 kom mycket av formuleringarna rörande arvsynnen att följa Billings linjer. Vidare fokuserade ritualen på ett borttagande av dödens och syndens makt, upptagandet i Guds barnaskara och i församlingen, medan temat av nyfödelse ytterligare hade tunnats ut.⁴³

2.3 Sammanfattning av motiv till dopet i historiskt perspektiv

Genom kristendomens historia har ett antal mer eller mindre tydliga motiv rörande dopet funnits, och dessa har skiftat genom olika epoker som skildrats i detta kapitel. Som en sammanställning listas här de huvudsakliga motiven genom olika epoker.

I den unga kyrkan de första seklen var upptagandet i församlingen/kyrkan ett viktigt motiv tillsammans med att genom nedsänkningen i vatten tvätta bort synderna från det tidigare livet. Också överförandet av Guds helighet genom den heliga Anden och syndernas förlåtelse var huvudmotiv. Som förebild för dopet användes Jesu dop, och hur den som döptes förenades med Jesus och inlemmades i Kristi kropp.

---

⁴¹ Petersson 1977, s 40.

⁴² Petersson 1977, s 43.

⁴³ Petersson 1977, s 48.

Med åren då Paulus skrifter började användas försköts förebilden för dopet till att handla om Jesu död och uppståndelse. Överförandet av Anden fick stå tillbaka och syndernas bortsköljande blev fokus. Också eskatologiska motiv kom fram i dopet genom tal om evigheten i uppståndelsen.

Med Augustinus kom arvsyndsmotivet in i som den huvudsakliga orsaken till att döpa människor. Augustinus är också mycket delaktig i att permanenta bruket med barndop. Kyrillos av Jerusalem anknöt till Paulus med död och uppståndelsemotivet samt till Augustinus lära om arvsynden.

Hos Luther identifieras två huvudmotiv för dopet. Det ena är förnyelse som sker genom att den heliga Anden kommer till den döpta och ger den nytt liv. Det andra motivet hos Luther är nyfödelse vilket syftar på att den döpte befrias från djävulens makt och får syndernas förlåtelse. Hos Luther är bruket med barndop givet då han anser att dopet är en ren gåva från Gud som inte beror något på mottagarens status.

Från upplysningen och fram på 1800-talet kommer ett klart moralmotiv in i dopteologin, och upptagandet i församling och kyrka lyfts fram på nytt, liksom också nyfödelsemotivet.

Under det tidiga 1900-talet flyttas fokus för dopet till den handling som Gud utför med barnet i dopet, som en slags adoption. Under denna tid påbörjas också debatten om hur arvsynden ska förklaras för människor på ett acceptabelt sätt.

2.4 Modern forskning om dopteologi

Dopets roll i kyrkan och dess teologi har varit en fråga för en omfattande debatt på senare år inom Svenska kyrkan. Ett viktigt och omfattande verk i den debatten är Anna-Karin Hammars avhandling *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament* som kom 2009. Hammar går i sitt arbete på ett systematiskt sätt igenom de föreställningar som existerar om barndop ur ett teologiskt perspektiv för att komma fram till vilka av dessa föreställningar som passar in i Svenska kyrkan och dess aktuella situation.⁴⁴

I sin undersökning av tänkbara dopteologier konstaterar Hammar att för att vara trovärdig måste en teologi respektera alla människor, oavsett tro, så länge människorna inte vill skada mänskligt liv eller själva skapelsen i stort. Vägen till detta blir då att basera dopteologin på en trinitarisk skapelseteologi där dopet ses som ett uttryck för skapelsens mysterium, och som lägger stor vikt vid hur alla människor är i grunden lika och inte behandlar eventuella olikheter. Varje människas identitet skapas inte som en motsats till andra identiteter, utan skapas med tonvikten på en samhörighet med allt skapat i världen. Andra trostraditioner kan också ha tolkningar av världen som är lika gångbara som våra tolkningar givet den situation som de traditionerna har tillkommit i.⁴⁵

Vidare skriver Hammar att för att en dopteologi ska vara gångbar och trovärdig bland breda massor så krävs det att den på samma gång erkänner att verkligheten är destruktiv och föreslår hur människan kan stå emot destruktiviteten. Lösningen är att se på destruktionsen som en del av skapelsen, men den finns inte där först. Skapelsen är god men kan förstöras av destruktionsen. Dopet ses som Skapelsens mysterium och med detta uttrycks att den treenige Guden är närvarande i livet och skapelsen utan att garantera att världen skulle vara fri från lidande. Genom att Gud är delaktig i lidandet ges möjlighet till ett nyskapande, och genom nyskapandet fås ett motstånd mot destruktionsen i världen.⁴⁶

Nästa slutsats som Hammar har dragit är att en trovärdig dopteologi behöver beskriva världen och Gud på ett sådant sätt att livets helighet klart framträder. Detta kan uppnås genom att använda ett språk i liturgin som är befriat från dualism och dikotomier, det vill säga att det i

---

⁴⁴ Hammar 2009, s 212-213.

⁴⁵ Hammar 2009, s 213.

⁴⁶ Hammar 2009, s 214.

språket inte görs tydlig skillnad mellan världen och Gud eller mellan det materiella och det andliga.⁴⁷ Dessa motsatspar är inte bestämda och statiska, utan samexisterar hela tiden i en dynamisk relation där det ena inte kan skiljas från det andra. Det existerar många typer av lidande för barn idag, och liturgiins teologi har många bidrag att ge till hur konstruktiv teologisk debatt kan föras om synen på hur Gud förhåller sig till världen. Hammar menar att uppdelningen mellan manligt och kvinnligt också har påverkat resten av skapelsen negativt på så sätt att det snedvrider också hur människan ser på relationen mellan gudomligt och mänskligt. Alla människor har inte åtnjutit samma människovärde och respekt. Genom en icke-dualistisk kategorisering av världen inom det teologiska och liturgiska språket uppnås en ny insikt om hur världen är beskaffad och allas lika värde och hela skapelsens värde. Hammar påpekar dock att utrensningen av dikotomierna från språket i liturgin och teologin inte innebär att det därmed sägs att det inte är någon skillnad mellan skapelsen, människan och Gud. Skillnaderna existerar men är av en annan natur där samhörigheterna ligger i fokus. Människan står inte i motsats till den övriga skapelsen utan är beroende av att samverka med hela skapelsen. Gud är inte samma sak som världen, men dessa båda storheter hänger intimt samman, och den ena existerar inte utan den andra. Det viktigaste för en konstruktiv och kritisk dopteologi är att stå emot lockelsen att sätta relationer i motsats till individer och tvärt om.⁴⁸

Hammar har i sin genomgång av den kristna historien identifierat i huvudsak två paradigmer angående hur dopet har tolkats, dels det johanneiska och evangeliska sättet att koppla det till Kristi dop och å andra sidan det paulinska som fokuserar på att dopet förenar med Jesu död och uppståndelse och skänker frihet från synderna. Hammar anser att den paulinska tolkningen har mycket att bidra med som utgångspunkten för en hållbar och trovärdig dopteologi, i det att det går att hitta hopp och ljus i vad som på ytan framstår som meningslöst lidande och meningslös död. Också syndernas förlåtelse som är ett motiv för dopet många är tveksamma till finner Hammar har sitt berättigande i Svenska kyrkans situation. Dock skall det evangeliska paradigmet också ge stora bidrag, och många gånger kan de två olika paradigmen komplettera varandra. Det är inte nödvändigt att tolka Jesu död och uppståndelse som att de enbart försonar världens synder då detta är budskap som inte är gångbart som argument för barndop i vår samtid.⁴⁹

---

⁴⁷ Hammar 2009, 214.

⁴⁸ Hammar 2009, s 215.

⁴⁹ Hammar 2009, s 215-216.

Slutsatsen blir att en trovärdig dopteologi för Svenska kyrkan behöver försvara barndopet som den huvudsakliga normen för dop, och att dopet görs för att värna om barnens villkorlösa värde i skapelsen. Slutsatserna kan i stora delar också vara giltiga även för vuxendop, men det behöver studeras närmare för att säkert besvaras. Genom att tolka dopet som att det ger en delaktighet i Skapelsens mysterium och en koppling till Jesu dop så kan barn och deras vårdnadshavare ges glädjen som förknippas med att vara en del av skapelsen och att besitta ett okränkbart människovärde.⁵⁰

Hammars resultat är svaret på frågan hur en trovärdig inkluderande och icke-dikotom dopteologi kan formuleras för att förhålla sig till tre moderna problemområden: relationen mellan döpta och icke-döpta, arvsynnen samt relationen mellan Gud och världen. Den teologi som blir resultatet av Hammars slutsats är dock inte någon slutprodukt, utan snarare en utgångspunkt för en ständig omformning av teologin för att anpassa den till situation som råder för tillfället.

Teologen Kenneth Nordgren beskriver den stora vikten av ett medvetet och tillgängligt språkbruk hos kyrkan om det skall vara möjligt att förena kyrkans långa tradition med den rådande samtiden, och han pekar på två aspekter av hur kommunikationen om dopteologi bör se ut. För det första bör språkbruket vara tillgängligt och förståeligt för alla människor, inte bara de som rör sig i teologiska kretsar. För det andra behöver kyrkan förstå vilka betydelser som människor i allmänhet lägger in i dopet och givet de traditionella ramarna anpassa ritualerna så att de uppfyller människors bilder av vad dopet innebär. Om dopet skall kännas meningsfullt för människor idag och i framtiden är det viktigt belysa att dopets tolkningar historiskt har varierat och behöver fortsätta att göra så.⁵¹

Samma linje är också Elisabeth Arborelius inne på, dock uttryckt med andra ord. Den omtolkning som kontinuerligt har skett genom historien går att betrakta som en balansgång mellan traditionen och den för tillfället rådande situationen. När människor skall möta kyrkan (som organisation) och dess traditioner så finns det ofta ett större eller mindre gap mellan vad människorna förväntar sig av kyrkan och vad kyrkans anställda erbjuder. Dessa gap sätter press på kyrkan att göra avsteg från traditionen, och utmaningen är att finna gemensamma nämnare mellan allmänhetens förväntningar och kyrkans anställdas åsikter.⁵²

---

⁵⁰ Hammar 2009, s 216.

⁵¹ Hartman 2009, s 39.

⁵² Arborelius 2009, s 483.

Christina Grenholm ansluter till Arborelius genom att hon anser att dopets innebörd måste göras tydlig för dagen människor utan att det görs stora avsteg från traditionen. Att bereda möten med traditionen som människorna känner sig hemma i, just där de befinner sig i sin aktuella livssituation är viktigt.⁵³

Att döma av Hammars avhandling är arvsynden är ett viktigt begrepp att förhålla sig till i samband med att försöka para samman kyrkans traditioner med moderna människors syn på livet. Tolkningen att ett litet barn redan från födseln bär med sig en personlig skuld till Gud har många människor svårt att förlika sig med. Enligt mina undersökningar är det i den teologiska debatten om dopet ovanligt att tycka att arvsyndsläran skall strykas helt, det är frågan om att klä arvsynden i en dräkt som smälter in i samtiden. Eva-Lotta Grantén gör i en artikel ett försök att formulera arvsyndsläran på ett gångbart sätt. Enligt den formuleringen är arvsynden det som skiljer en fullkomlig värld som människan kan föreställa sig och den verklighet hon lever i. Det handlar om att tolka arvsynden som människans ofullkomlighet i det samspel med det senmoderna samhälle som hon lever i.⁵⁴ Nordgren utvecklar sin syn på arvsynden som att den inte ska betraktas som något människorna får med sina gener, utan den är en konsekvens av att människan blir satt i en kontext där hon ofrivilligt deltar till destruktion och syndiga handlingar.⁵⁵

I biskopsbrevet rörande dopet ges arvsynden också utrymme. Det speglar att olika ståndpunkter finns i den teologiska debatten och konstaterar det på vissa håll förs fram att prat om synd tenderar att skrämja bort människor. Det är dock svårt för kyrkan att vara trovärdig om det inte behandlas då ondskan och synden är påtagliga i verkligheten. Förslaget är att tolka arvsynden som den ena sidan av en spänning mellan gott och ont som präglar tillvaron, och att dopet hjälper människor att komma ihåg att de alltid är omslutna Guds nåd och att de skall lita på att de goda makterna till slut kommer att segra.⁵⁶

Eva Reimers har studerat dopet i Svenska kyrkans kontext genom att analysera dopsamtal och intervjuer med dopföräldrar och hur det går att förstå vad sekulariseringen innebär.⁵⁷

---

⁵³ Grenholm 2010, s 16.

⁵⁴ Grantén 2010, s 16.

⁵⁵ Hartman 2008, s 43.

⁵⁶ *Leva i dopet* 2011, s 56-57.

⁵⁷ Reimers 1995, s 17-28.

Reimers sätter fokus på mötet mellan allmänheten och kyrkan.⁵⁸ Som titeln på hennes avhandling anger så ser Reimers två huvudteman för hur människor möter kyrkan i allmänhet, och gällande dopet i synnerhet. Det första är som trossamfund till vilket dopet tjänar som initiationsrit in i kristendomen, och det andra är kyrkan som en kulturbärare där dopet då tjänar som en förmedlare av traditioner och kulturell identitet.⁵⁹

Människor ser sig själva mycket sekulariserade i den meningen att de inte ser själva som tillräckligt engagerade i religionen och kristendomen för att kunna bli betraktade som riktiga kristna enligt Reimers observationer gjorda i möten med dopföräldrar.⁶⁰ Denna aspekt av sekulariseringen är negativ för Svenska kyrkan och utgör ett hot för kyrkan när tron blir subjektiverad och intellektualiserad. Sekulariseringen i negativ mening bygger upp barriärer för människor att alls våga komma till kyrkan i ett vardagligt sammanhang så som en normal gudstjänst. Förslaget från Reimers är att Svenska kyrkan bör måna om att i dessa möten med människor bejaka deras religiositet så som den faktiskt ser ut. För vissa kyrkliga högtider, som dopet och första advent som två goda exempel, så finns inte dessa barriärer i allmänhetens medvetande, och de utgör de enda ingredienserna i människors religiositet. Det då viktigt att kyrkan i dessa möten gör sitt yttersta för att inte underhålla människors uppfattning om att det ställs stora krav på den personliga tron för att människor ska känna sig välkomna även på andra dagar än advent och dop.⁶¹

Det motiv som den kyrkoovana allmänheten främst uppskattar enligt Reimers är tanken på att bli del av en gemenskap som är större än den egna familjen. Detta dopmotiv delas också i hög grad av de som befinner sig i teologiskt medvetna kretsar. Reimers rekommendation är då att kyrkan bör anpassa ritualerna för att bejaka och bekräfta föräldrars användning av dopet, snarare än att ifrågasätta varför människor inte använder dopet på det ”rätta” sättet. Genom att tona ner betoningen på kulten och kraven på att behöva bekänna sig till en sanktionerad tro så känner sig inte sekulariserade svenska moderna människor skrämda av att komma till kyrkan. Istället lockas människor av kulturaspekten av dopet och kyrkan, genom att visa hur Svenska kyrkan kan förknippas med svenska folket, dess historia, deras problem och de frågor som berör samhället.⁶²

---

⁵⁸ Reimers 1995 s 247.

⁵⁹ Reimers 1995, s 270-272.

⁶⁰ Reimers 1995, s 271.

⁶¹ Reimers 1995, s 271-272.

⁶² Reimers 1995, s 272.

Det visar sig vid vissa tillfällen att många människor har en stor lojalitet gentemot kyrkan , och det visar sig att det är den gemensamma kulturhistorien som kyrkan står för som är det som människor är lojala mot. Denna lojalitet kommer tydligt i dagen vid kyrkorivningar, dop, bröllop och adventsgudstjänster. Reimers slutsats är att Svenska kyrkan har allt att vinna på att tona ner vikten av kultaspekten av vad kyrkan är till förmån för kulturaspekten. Att Svenska kyrkan är en kulturbärare är förmodligen den största tillgång som den har idag, i och med de möjligheter som det ger att nå ut till människor. Kultur- och kultaspekterna står inte i strid med varandra, och den ena utesluter inte den andra. Svenska kyrkan har en unik möjlighet att nå ut till många människor med evangeliet som andra religiösa samfund saknar, och det vore skadligt för Svenska kyrkan att inte utnyttja kulturen för att också sprida kulten. Det bästa sättet att uppfylla dessa möjligheter är enligt Reimers att fortsätta att på alla sätt som är möjliga fortsätta att utveckla Svenska kyrkan till en öppen folkkyrka.⁶³

Ellverson tar upp att genusperspektivet på dopet också är något som påverkar utformningen av ny liturgi, och i samband med detta pekar Ellverson ut Marjorie Procter-Smith som en viktig inspiratör till liturgiska hänsynstaganden att göra för att lyfta genus och jämlikhet. Sex punkter att utveckla och betona föreslås av Procter-Smith:

1. Dopet som initiationsrit, det vill säga att dopet inte är en engångshändelse utan en del av en längre process.
2. Dopet skänker kraft åt den döpta att kämpa för frihet och jämlikhet.
3. Dopet skänker kraft till en livslång process som modelleras efter katekumenatet.
4. Smörjelse och liknande handlingar innebär ett bejakande av kroppen.
5. Kvinnors berättelser måste ingå i textläsningarna.
6. Bildspråket runt dopet bör innefatta dopfunten som livmoder, och andra gynocentriska metaforer.⁶⁴

---

⁶³ Reimers 1995, s 272-273.

⁶⁴ Ellverson 2008, s 207.

2.5 Handboksrevisionen

1997 fattades beslut om att kyrkohandboken skulle ses över. Ett första remissförslag togs fram inför år 2000 och 2006 fattades beslut om att arbetet skulle gå vidare utifrån den remissomgång som gjorts 1997-2000. Handbok 86 ansågs vara väl fungerande så det var snarare fråga om en översyn mer än en revision. Målet är att fastställa den nya kyrkohandboken hösten 2015.⁶⁵

Mycket arbete har lagts på att utreda vad det innebär att gestalta Svenska kyrkans tro i gudstjänst samtidigt som det ges en stor möjlighet till lokala variationer av gudstjänsten. I detta kommer in frågor som språkbruk, innehåll och struktur. Ett viktigt motiv med revisionen är att bearbeta språkbruket så att detta skulle vara mer inkluderande för alla människor i vårt land.⁶⁶

Handboksrevisionen har föregåtts av ett antal utredningar. Dels har två utvärderingar gjorts rörande hur HB 86 har använts, och dessutom har Ninna Edgardhs forskarrapport om gudstjänstliv i Sverige mellan 1968-2008 tagits fram för att ge en mer omfattande bakgrund till revisionsarbetet. Rapporten baserade sig på kyrkostatistik, sociologiska undersökningar och gudstjänsten sedd ur fyra olika perspektiv.⁶⁷

---

⁶⁵ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 10-11.

⁶⁶ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 11-12

⁶⁷ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 18-19.

3 Del III Analys av dopteologi

3.1 Dopteologi i Svenska kyrkan

Under historien har samhället och omvärlden befunnit sig i ständig omvandling och förnyelse, och som en reaktion på detta har som beskrivits i föregående kapitel olika motiv lyfts fram i dopets liturgi under olika tidsperioder. I de kommande kapitlen beskrivs och analyseras de motiv som är aktuella i och med Svenska kyrkans olika bekännelseskriterier som teoretisk bakgrund. Vidare analyseras dopet utifrån den liturgiska praktiken grundad i den gällande kyrkohandboken från 1986 samt de förändringar och likheter som kan hittas i 2012 års förslag till ny kyrkohandbok. Det ges förslag på hur dessa förändringar kan kopplas och förklaras i relation till den moderna forskningen om dopets teologi och till dopets historia.

3.1.1 Kyrkoordningen

Kyrkoordningen är det formella dokument som reglerar vad Svenska kyrkan skall bekänna sig till och vilka skrifter som är gällande. I den första portalparagrafen räknas upp Gamla och Nya Testamentet, de tre trosbekännelserna (apostoliska, nicenska och athanasianska), Augsburgska bekännelsen och konkordiebeslutet i Uppsala 1593, samt i en sista strof ”andra av Svenska kyrkan bejakade dokument”.⁶⁸ I denna sista formulering lämnas öppningar för att få nya influenser från olika tider, och att Svenska kyrkans tro och bekännelse därmed inte anses vara evigt bestämd utan något levande som utvecklas i symbios med samhället. Exempel på större tongivande skrifter som antagits av Svenska kyrkan är Borgådeklarationen och Baptism, Eucharist and Ministry (BEM-dokumentet) från kyrkornas världsråd. Andra dokument som ingår i bekännelsen är psalmboken och kyrkohandboken som genomgått revision och därmed uppdaterats i takt med tidens förändringar, och det är dessa förändringar hos kyrkohandboken som primärt studeras i uppsatsen. Det är ett rimligt synsätt och att betrakta kyrkohandboken som det ställe där ny teologi snabbast finner sin väg in i Svenska kyrkan genom de återkommande revisionerna, åtminstone när det gäller liturgin då den utgår från vad som skrivs i handboken, men också för bekännelsen i ett vidare perspektiv.

---

⁶⁸ *Kyrkoordning* 2009, s 14.

Rörande den konkreta dopteologin innehåller kyrkoordningen ett kapitel som behandlar denna.⁶⁹ Det konstateras här att dopet är en av Jesus instiftad helig handling, det vill säga ett sakrament, genom vilket människan får ta del av Guds nåd och som ger människan tillträde till Guds rike. Vidare medför dopet ett upptagande i församling och kyrka, och ger en gemenskap med Gud och en förening med Kristus. Motivet med nyfödelse från synd och död förs också fram. Det konstateras att även om dopet är en engånghändelse i en människas liv så är det genom att leva dagligen i sitt dop som människan kan genomgå förvandlingen från ofri till fri, från död till liv.

3.1.2 Svenska kyrkans bekännelseskriter

Ett centralt dokument för Svenska kyrkans bekännelse och tro är bekännelseskriterna med sina rötter från 1500-talet och Martin Luthers teologi som blev grunden för reformationen. I dessa skrifter behandlas dopet på flera ställen.

I Augsburgska bekännelsens nionde avdelning görs en kortare utläggning där det beskrivs hur dopet är det som skänker Guds nåd, att saligheten av nödvändighet kräver dopet och det ges en generell rekommendation att döpa alla barn.⁷⁰ Dopet ger återfödelse från den fördömelse som människan annars genom arvsynden skulle vara utsatt för genom all tid.⁷¹

I Stora Katekesen beskriver Luther att saligheten innebär åtkomst till Kristi rike och samvaro med Sonen genom evigheten, och att djävulen och synden renas från livet.⁷² Vidare i stora katekesen beskriver Luther dopet att betraktas som kläder att bära dagligen. Då påminns människan om att leva i sin tro, hon får lättare att undertrycka synden samt hon kan låta den nya rättfärdiga människan växa till sig.⁷³

Luther skriver vidare om dopet även i den Lilla Katekesen och vilken nytta det har för människan. Med hänvisning till Romarbrevets 6 kapitel pekar han ut att dopet kan likställas med att gå från död till liv precis som Jesus en gång gjorde. Ytterligare nytta med dopet är att det ger

---

⁶⁹ *Kyrkoordning 2009*, s 77

⁷⁰ *Svenska kyrkans bekännelseskriter 2005*, s 59.

⁷¹ *Svenska kyrkans bekännelseskriter 2005*, s 57.

⁷² *Svenska kyrkans bekännelseskriter 2005*, s 475.

⁷³ *Svenska kyrkans bekännelseskriter 2005*, s 483.

förlåtelse för synderna, frälsning från såväl djävulen som döden samt evig salighet, och detta gäller för alla människor som tror på Guds löften och ord.⁷⁴

Luther var tydlig med att han förespråkade barndop som den primära tillämpningen av dopets sakrament, och motiverade detta med att dopet skulle betraktas som en handling som enbart utgår från Gud, och dopets verkan påverkas inte av mottagarens vilja eller tanke. Luther anförde också ett mer praktiskt och pastoralt argument, då han kallt konstaterar att eftersom barndop är ett bruk som har tillämpats ända sedan urkyrkans tid så vore det mycket förvånande om Gud verkligen skulle ha något att invända mot ett sådant bruk, om han inte hade protesterat under 1500 år så fanns det väl ingen anledning att börja nu.⁷⁵

Med stöd i Markusevangeliet konstaterar Luther dock om dopet att för den människa som inte tror efter dopet så är det helt verkningslöst: ”Den som tror och blir döpt skall räddas, men den som inte tror ska bli dömd”.⁷⁶ Dopet fungerar som inträdesritual i den lokala församlingen och den världsvida kyrkan, eller med andra ord så inleds livet som kristen i och med dopet.⁷⁷

3.1.3 Leva i dopet, biskopsbrev

I biskopsbrevet som utgavs 2011 ges en djupare förklaring av dopet riktad till Svenska kyrkans församlingar och dess präster. Målet med skriften är att ge församlingarna skäl till varför dopet är nödvändigt och inspirera församlingarna i deras uppdrag att döpa.⁷⁸

I del I ges en historik till dopet och vilka byggstenar det består av.

I brevet andra del ges nio motiv till vad Svenska kyrkans biskopar anser att dopet betyder. Enligt brevet är dopet att dö och uppstå med Kristus och att klä sig i Kristus. Vidare innebär dopet att den döpta förs in i kyrkan. Genom dopet föds människan på nytt. Dopet renar och öppnar vägen för Guds Ande att träda in i livet. Förlåtelse fås genom dopet, och dopet manifesterar att varje människa har ett uppdrag i skapelsen. De två sista motiven säger att människan genom dopet får leva av och i nåd samt att hon blir välsignad.

---

⁷⁴ Svenska kyrkans bekännelseskifter 2005, s 369-370.

⁷⁵ Svenska kyrkans bekännelseskifter 2005, s 478.

⁷⁶ Mark 16:16.

⁷⁷ Svenska kyrkans bekännelseskifter 2009, s 473.

⁷⁸ Leva i dopet 2011, s 7.

Del III beskriver dopseden av idag och en förklaring av dopet i relation till medlemskap i kyrkan, något om mångfalden i och sekulariseringen av samhället idag och om kyrkans nationella och internationella ekumeniska kontakter med andra trossamfund.

Del IV besvarar fyra teologiska frågor. För det första förklaras vad det innebär att dopet är ett sakrament, vidare beskrivs hur frälsning förhåller sig till dopet. Den tredje frågan rör dopet och dess relation till synden och arvsynden. Till sist förklaras vilken relation dopet har till tron.

Del V beskriver olika aspekter av dopet och hur de enskilda församlingarna skall utforma sin pastorala rutin i anslutning till dopet och vidare efter dopet.

Vanliga frågor om dopet besvaras i del VI, och i avslutningsorden konstateras att teologin och praktiken för dopet står i ett ömsesidigt beroende, och alla uppmanas: ”Gå ut och döp!”

I förklaringsmaterialet till 2012 års handboksförslag nämns hur biskopsbrevet har varit en viktig utgångspunkt i arbetet med dopgudstjänsten.

3.1.4 1986 års kyrkohandbok

De övriga bekännelseskrifterna har sin plats och tyngd, men det är ändå genom gudstjänsten som den beskrivs i kyrkohandboken som teologin omsätts till det budskap som den största majoriteten av människor någonsin kommer i kontakt med, och därmed får den ses som den gällande sammanvägda tolkningen av de övriga bekännelseskrifterna. I analysen går jag igenom de olika momenten och pekar på de motiv som kan identifieras i de olika momenten i dopgudstjänsten för barn (Dopgudstjänst I). Dopliturgin innehåller många olika moment, och dopets verkan sker inte i ett särskilt ögonblick under dopgudstjänsten. Riten är komplicerad och vissa steg kan tyckas redundanta, men vägen in i kristendomen innehåller många bottnar, och därför blir det helheten som steg för steg kommer att gestalta en människas inträde i kyrkan, Kristi befrielse och Kristi liv.⁷⁹

Genomgången av gudstjänsten sker kronologiskt som gudstjänstordningen är upplagd snarare än en tematisk genomgång motiv för motiv. Detta beror på att även momentens inbördes ordning bär liturgisk mening, även om det ur pedagogisk synpunkt kunde varit lämpligt att analysera tema för tema.

---

⁷⁹ Ellverson 2008, s 204-206.

Dopgudstjänsten kan anses börja ända från att gudstjänstbesökarna kommer till kyrkan, och därför är det viktigt att ha en person som tar emot gästerna, delar ut agendor och psalmböcker och visar alla på plats.⁸⁰

*Hälsningsord*⁸¹ är inte en egen punkt i agendan, men nämns beskrivande i handboken, och även denna del av gudstjänsten har liturgisk innebörd och mening och bör därför enligt Ellverson utformas medvetet. Anledningen är att om budskapet i Hälsningen inte är samstämmigt med Inledningsorden så går det tänkta budskapet förlorat. Rekommendationen är att med ordval och språkbruk signalera inklusion och se till att alla besökare känner sig trygga med hur gudstjänsten skall firas och därmed kommer nära varandra och känner gemenskap. Om hälsningsord helt utelämnas och gudstjänsten direkt börjar med ritualens texter skapar en distans mellan församling och ledare.⁸²

*Inledningsord*⁸³ fungerar som en allokution som förklarar och etablerar varför dopet sker. En fast allokution har varit del av Svenska kyrkans dop sedan 1600-talet, men bruket att förklara en gudstjänsts syfte och mening härstammar från urkyrkan.⁸⁴ Här visas tydligt Guds intention att han vill leva i gemenskap med människorna som det första motivet till dopet. Därpå följer att människan räddas från det onda tack vare att Jesus, Sonen, har sänts till jorden. Nyfödslo motivet kommer sedan, och orden etablerar de två sista motiven: upptagande i kyrkan och inbjudan till ett liv i förening med Jesus. Här är det klart att dessa motiv är den liturgiska representationen av kyrkoordningens kapitel om dopet som tar upp precis dessa motiv till varför dopet finns till.

Inledningsorden i den fasta form som ingår i HB86 har fått utstå kritik för den androcentriska formuleringen som på tre korta meningar får in hela fem manliga pronomen som benämning för Gud.⁸⁵

*Tackbön*⁸⁶ som följer härnäst var ett nytt moment i HB86 som syftade till att förklara vilken relevans dopgudstjänsten har för dopfamiljen i sitt aktuella sammanhang. Bönen ger en anknytning till skapelsen.⁸⁷ Det föredragna alternativet är att Tackbönen skall läsas av

---

⁸⁰ Ellverson 2008, s 198.

⁸¹ Ellverson 2008, s 196-197.

⁸² Ellverson 2008, s 196-197.

⁸³ Bilaga 1, s 1.

⁸⁴ Ellverson 2008, s 196.

⁸⁵ Ellverson 2008, s 198.

⁸⁶ Bilaga 1, s 1.

⁸⁷ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 104.

föräldrarna till dopbarnet, för att förstärka känslan av gemenskap i gudstjänsten. I bönen betonas särskilt hur ansvaret för barnet vilar hos båda föräldrarna gemensamt, och inte enbart på mamman.⁸⁸

*Evangeliet om barnen*⁸⁹ berättar om hur Jesus relaterar till barn och hur Jesus uppmanar alla människor att vara som barn när det gäller att tro.⁹⁰ Denna läsning kan liturgiskt ses som en ytterligare motivering, förutom inledningsallokutionen, till varför kyrkan väljer att döpa barn.

*Befrielsebön*⁹¹ består av tre moment som normalt utföres i ett flöde, en gång för varje barn som döps i en dopgudstjänst. Namnfråga, dopbön och korstecken har alla olika betydelser och ursprung och analyseras därmed separat även om det i ordningen står som ett enda moment.

Namnfrågan⁹² är ett moment som fyller ett viktigt liturgiskt syfte i det att föräldrarna inför Gud och församlingen nämner namnet, som är den representation som används för personens identitet, och därmed lyfts motivet att barnet har en samhörighet med Gud fram här.⁹³

Namnfrågans funktion kan till viss del ses som rent praktisk, för att prästen inte skall säga fel namn, men den teologiska kopplingen mellan dop och namn går djupt. Som exempel på detta kan tas: ”Jag har kallat dig vid namn, du är min”.⁹⁴ Det har också förekommit i folktron en vidskepelse att om ett barns namn uttalades innan dop hunnit ske så kunde djävulen få tag på namnet och därmed skaffa sig inflytande över barnet.⁹⁵ Vidskepelser som denna lever förstås inte kvar i vår tid, men båda dessa exempel visar på att namnet och dess koppling till person och själ historiskt sett har en djupare betydelse för människor än att enbart fungera som en praktisk etikett, och de känslorna tror jag lever in i vår tid. En människas namn är en viktig del av hennes identitet och detta motiv syns här, tillsammans med samhörighetsmotivet som nämndes innan. När ett dop sker är det inte ett godtyckligt barn som döps, utan det är en individ.⁹⁶ När namnfrågan återinfördes i dopgudstjänsten i och med HB86 ansågs formuleringen av namnfrågan viktig. Detta för att betona att dopet inte är en namngivningsceremoni utan en

---

⁸⁸ Ellverson 2008, s 200.

⁸⁹ Bilaga 1, s 2.

⁹⁰ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 103.

⁹¹ Bilaga 1, s 2.

⁹² Bilaga 1, s 2.

⁹³ Ellverson 2008, s 202.

⁹⁴ Jes 43:1.

⁹⁵ Ellverson 2008, s 202.

⁹⁶ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 11.

kristen ritual. Formuleringen ”Vad skall barnet heta?” har undvikits till förmån för den valda formuleringen ”Vilket namn har ni gett ert barn?” Frågan bör ske riktad till föräldrarna, inte läsas innantill.⁹⁷

Nästa moment är *Befrielsebön*⁹⁸, som är en bön med lång historia i kristendomen och bönen har kommit från urkyrkans exorcism och abrenuntiation som ingick i katekumenatet. På fornkyrkans tid var det en viktig och medvetenhandling av den som skulle initieras i kristendomen att ta avstånd från dyrkan av hedniska gudar eller kejsarkulter. När kristendomen blivit dominerande har dessa moment fått en mer mytologisk prägel. Den teologiska tolkningen av abrenuntiationen idag är dock inte främst att människan genom bönen svär sig fri från någon vag mytologisk figur, utan det handlar om att förkasta själv tillräcklighet och högmod. Det går att tolka det som att det är högmod som skiljer människor från Gud, och abrenuntiationen blir ett hjälpmedel för att lita på att Jesus ger kraft mot de onda makterna. Abrenuntiationen har koppling till ursynen eller arvsynen och hur människan tack vare detta behöver frälsas och befrias av Kristus. Valmöjligheten att utläsa Befrielsebönen under handpåläggning uttrycker liturgiskt att Anden nedkallas över barnet.⁹⁹

Fortsättningen med *Korstecknande*¹⁰⁰ lånar sitt ursprung från dopkatekumenatet. Tecknandet av Jesu kors kommer från den historiska prismesigningen och är tecknet på att barnet i och med detta är en del av kyrkan. Kyrkan kan i den här kontexten också tolkas som Jesus, och alltså är korstecknandet en symbol för motivet att dopet leder till ett inlemmande av dopbarnet i Kristi kropp och ger barnet en samhörighet med Jesus. Ellverson anser att även detta moment bör läsas utantill för att undvika att ge bilden av att prästen följer ett recept i en kokbok.¹⁰¹

*Bibelläsning*¹⁰² innefattar dopbefallningen från Matt 28 samt ett val av någon av Paulus texter från fem olika brev. Dopbefallningen kan ses som motsvarigheten till nattvardens instiftelseord, och det är därför som denna text alltid skall läsas av prästen.¹⁰³ Texten i Apg 19 ger uppenbart stöd för den liturgiska tolkningen av handpåläggningen i Befrielsebönen¹⁰⁴ som ett

---

⁹⁷ Ellverson 2008, s 202.

⁹⁸ Bilaga 1, s 2.

⁹⁹ Ellverson 2008, s 203-204.

¹⁰⁰ Bilaga 1, s 2-3.

¹⁰¹ Ellverson 2008, s 206-207.

¹⁰² Bilaga 1, s 3.

¹⁰³ Ellverson 2008, s 208-209.

¹⁰⁴ Bilaga 1, s

sätt att kalla ned Gud heliga Ande. Även Apg 2 nämner Anden förutom att den förstärker motivet med dopet som syndernas förlåtelse. Gal 3 ger iklädande av Kristus och samhörigheten och enheten med Kristus som motiv.¹⁰⁵

*Dopbön*¹⁰⁶ är en välsignelse- och tackbön som har anknytning till dopets vatten, som innehåller rikligt med motiv. Det inleds med lovprisning av Guds skapelse och en epikles. Vattnet kan stå som symbol för många olika tolkningar. Från den katolska traditionen är det vanligt att påskljuset sänks ned i vattnet för att visa hur detta vatten blir välsignat, och går att tolka detta som en slags fruktbarhetsrit där påskljuset sänks ned likt en symbolisk penis som då befruktar dopvattnet och förvandlar det till ett bad för pånyttfödelse. Detta bildspråk kan kanske kopplas till hur Augustinus benämner dopvattnet som Marias sköte eller som en livmoder, vulva matris. Att ett fruktbarhetsmotiv lever kvar i dopbönen är klart i formuleringen ”det vatten strömma fram som ger världen liv.” Efter tacksägelsen följer en epikles där både Anden och Guds Ord åkallas. Åkallandet av Anden och Guds ord belyser att vattnet och dopet får sin verkan genom Guds löfte till människan, och det är på genom detta som vattnet blir tecknet för dopets sakrament. Både Anden och Guds ord syftar på den livgivande dynamiska kraften som kommer från Gud.¹⁰⁷ Den formuleringen som följer; ”blir renade från syndens skuld” uttrycker arvsyndsläran på ett sätt som kan uppfattas som stötande, och formuleringen förekommer inte inom dopets liturgi hos andra samfund. Denna formulering är typisk i lutherskt språkbruk, och har sitt ursprung i Augsburgska bekännelsens apologi där det i artikel II skrivs att det är genom dopet som människan befrias från ”arvsyndens skuld”. Formuleringen är gjord i kontexten att dopet inte kommer att helt befria människan från arvsyndens alla verkningar, vad som benämns ”den onda begärelsen”. Även efter dopet finns denna begärelse kvar i människan. Det som menas här är att människan efter dopet inte kan tillskrivas någon skuld för arvsynden, en tolkning som kommer från Augustinus. Vad Augustinus och reformatörerna med Luther i spetsen vill ha sagt med talet om skuld för arvsynden är att klart belysa hur varje människa behöver Jesus Kristus och den frälsning som han skänker. I dagens språkbruk sticker formuleringen ut om den inte förklaras närmare.¹⁰⁸ Den sista strofen i dopbönen tar upp motivet för hur dopet ger ett nytt liv i Kristus, vilket kan förstås som att den döpta tas upp i kyrkan och att det sker en nyfödelse, samt

---

¹⁰⁵ Bilaga 1, s 3.

¹⁰⁶ Bilaga 1, s 4.

¹⁰⁷ Ellverson 2008, s 210.

¹⁰⁸ Ellverson 2008, s 211.

att den döpta hör samman med Guds folk, gemenskapsmotivet mellan Gud och alla människor.¹⁰⁹

När vattnet hålls upp i dopfunten har starka analogier till nattvarden och hur bröd och vin bärs fram för bruk under offertorie psalmen. Beroende på praktiska och logistiska hänsyn kan dopfunten behöva fyllas i förväg, men i dessa fall är det ändå lämpligt att av symboliska skäl toppa upp dopfunten eller dopbassängen med ytterligare en kanna vatten. Det porlande ljudet som skapas när vattnet hålls från kannan förstärker orden i liturgin. Några valmöjligheter finns för hur vattnet skall hanteras. Exempelvis kan vattnet hållas upp innan bönen läses och därmed fungera som en prajming¹¹⁰ till orden som därpå följer i själva bönen. En variant är att bönen börjar läsas medan vattnet fortfarande porlar. Under läsandet av ”låter vattnet strömma fram” så kan lämpligen prästen doppa handen i vattnet för att på så sätt markera hur det finns en fysisk kontakt med Guds handlande i dopet och andra händelser i bibelns historier via vattnet. Detta återigen analogt med hur prästen har fysisk kontakt med bröd och kalk under instiftelsen i nattvarden. Epiklesen ”Kom med ditt ord och din ande” förstärks genom prästen håller sina händer mot dopfunten för att visualisera hur Anden och ordet kommer till vattnet. Denna gest har samma funktion som handpåläggningen som beskrivs tidigare.¹¹¹

*Trosbekännelsen*¹¹² utfördes i fornkyrkan och även efter reformation i frågeform. Sedan 200 år har frågorna lyfts ur trosbekännelsen som läses av hela församlingen. Att församlingen läser trosbekännelsen tillsammans förstärker motivet av samhörighet med varandra och med den treenige Guden. Trosbekännelsen kopplas särskilt till dopet genom prästens inledningsord ”... som vi döps till i Kristi kyrka.” För att stärka liturgin också med ögonrörelser är det att föredra om prästen kan läsa bekännelsen utan till, eller att en medhjälpare håller upp texten som minnesstöd om nödvändigt.¹¹³

I direkt anslutning till att församlingen tillsammans har läst trosbekännelsen följer *Dopfrågan*¹¹⁴. Det har ända sedan katekumenatets tid varit viktigt ur ett liturgiskt perspektiv att människor aldrig påtvingas sakramenten, utan att allt sker av tro i fritt val. I katekumenatet

---

¹⁰⁹ Ellverson 2008, s 211.

¹¹⁰ Används inom psykologin för att beteckna hur en viss händelse förbereder människan för kommande stimuli, genom att en associationskedja bildas i hjärnan.

¹¹¹ Ellverson 2008, s 212.

¹¹² Bilaga 1, s 5.

¹¹³ Ellverson 2008, s 213.

¹¹⁴ Bilaga 1, s 6.

kunde kandidaterna själva svara. På medeltiden ställdes frågan till faddrarna som ombud för barnen, då modern inte alltid var närvarande på grund av sviter efter förlossningen. Efter upplysningen kom en moralespekt in då plikter nämndes i frågan. Detta blev omdebatterat och ledde till att dopfrågan ströks under hundra år för att återkomma i HB86. Som tidigare med namnfrågan är frågan vilken funktion den har, om den är motiverad på pedagogiska eller liturgiska grunder. Även om det inte uttrycks explicit i dopfrågan att några krav ställs så ger formuleringen att föräldrarna genom att svara ja på frågan åläggs ett implicit ansvar för att ge barnet en kristen fostran. Revisionskommittén förklarar hur frågan istället skall förstås som en inbjudan till föräldrarna att tillsammans med barnet få en möjlighet till ett liv med församlingen och att upptäcka tron och vad ett liv i gemenskap med Kristus innebär. Föräldrarna skall inte behöva vara rädda att det inte själva har vad som krävs för att uppfylla åtagandet att ge en kristen uppfostran. Föräldrarna kan istället se kyrkan och församlingen som en resurs som finns tillgänglig med allt som krävs för denna uppfostran, och allt som ”krävs” av föräldrarna är att de vandrar vid sitt barns sida på upptäcktsfärden. Gemenskapsmotivet till dopet lyfts fram i dopfrågan, då den bjuder in barnet med sina föräldrar att delta i församlingens gemenskap. Dopfrågan är ett fakultativt men bär en viktig liturgisk funktion, och behöver inte ses som moraliserande och uppmanande mot föräldrarna. Detta uttrycktes väl av Martin Lönnebo som uppmanade kyrkomötet att dopfrågan inte skulle användas för att stänga ute människor utan snarare att bjuda och låta människor säga ja till sin egen och hela kyrkans tro.¹¹⁵

*Dophandlingen*¹¹⁶ har funnits med i dopet genom alla tiders dop. Olika varianter med både fottvagning och nedsänkning har förekommit i olika perioder. För barndop i Svenska kyrkan ordning nämns numer enbart begjutning tre gånger om med vatten på hjässan. Det kan noteras att begjutningen bör vara riklig då det är ett reningsbad som skall symboliseras. Det är dock fullt tillåtet att även döpa med nedsänkning om dopfontens fysiska utformning så medger. Ett sådant bruk förstärker givetvis motivet av reningsbad. Ånyo är användandet av vattnet i ceremonin ett viktigt verktyg för att göra Guds närvaro fysiskt påtaglig.¹¹⁷

Dopformeln är den del av dopet som varit mer eller mindre intakt genom kyrkans hela historia sedan urkyrkan, och samma formulering används inom alla olika kristna traditioner. Av

---

¹¹⁵ Ellverson 2008, s 213-215.

¹¹⁶ Bilaga 1, s 6.

¹¹⁷ Ellverson 2008, s 216-219.

ekumeniska skäl är det därför betonat att den exakta formuleringen i handboken skall användas för att dopet därmed skall anses giltigt inom hela kristendomen. Ordföljden har valts för att vara i linje med namnfrågan på det vis att med denna ordföljd betonas att dopet är något annat än bara en namngivningsceremoni. Det är individen som döps till gemenskap med Gud. Dopet sker som det alltid har gjort i ”Faderns, Sonens, och den helige Andens namn”, och anledning till att den formuleringen har valts är att det är det som har setts som det bästa sättet att definiera Gud som är så stor att ”av vilken, genom vilken och i vilken allting existerar”, som Augustinus uttryckte det. Den andra halvan av dopformeln fungerar som epikles för att Anden skall hjälpa kandidaten att leva varje dag i sitt dop. Handpåläggningen är det vanliga tecknet för hur det liturgiskt uttrycks att be om att Anden skall närvara stödjande.¹¹⁸

Dopdräkten regleras inte alls i handboken. Eftersom begjutning används har seden att ta på en vit dopdräkt efter dophandlingen försvunnit, och det vanligaste är att en vit dopklänning eller liknande används från början.¹¹⁹

Smörjelse med olja har varit borta från Svenska kyrkans liturgi sedan Uppsala möte, men tack vare ekumeniska kontakter är det ändå något som används av vissa präster i samband med epiklesen för ge ett ytterligare liturgiskt uttryck till att Anden ges till den som döps.¹²⁰

*Välkommandet*¹²¹ är ett moment i dopet som har lång historia i kristendomen sedan urkyrkans katekumenat. Under de många år då samhället och kyrkan varit identiska har behovet försvunnit, men har i sin nuvarande utformning motivet att församlingen tar emot barnet när det blir ett med Kristus, och ett sätt för lokalsamhället att uttrycka sitt stöd till föräldrarna att församlingen tar del i ansvaret att hjälpa de döpta att vandra genom livet som kristen.¹²²

Det är i detta moment åter gemenskapen som ges uttryck på flera sätt. Det är en uppmaning till alla att ta emot Jesus och gemenskapen med honom, och i andra strofen talas det om Guds familj som syftar på gemenskap mellan människor inbördes, men också mellan människor och Gud.¹²³

---

¹¹⁸ Ellverson 2008, s 216-218.

¹¹⁹ Ellverson 2008, s 219.

¹²⁰ Ellverson 2008, s 221.

¹²¹ Bilaga 1, s 6.

¹²² Ellverson 2008, s 221-222

¹²³ Ellverson 2008, s 221-222.

Dopljuset är ett moment som har en lång historia från urkyrkan och katekumenatet, men togs bort i den svenska dopliturgin i samband med Uppsala möte då en utrensning i liturgin skedde. Under 1960-talet började bruket återkomma utan att dopordningen hade tagit tillbaks det. Motivet med dopljuset är att knyta an dopet till påskens händelser, och detta förstärks genom att dopljuset tänds på påskljuset. Därmed betonas motivet med att dopet innebär efterföljande av Jesus från död till uppståndelse för att besegra synden och mörkrets makter.¹²⁴

Doptal eller dopförmaning¹²⁵ har sitt ursprung i dopordningen sedan HB 1614, och var efter HB 1811 hårt ansatt på grund av den moraliserande ton den gav åt dopet som tidigare nämnts. Det fyller samma liturgiska funktion som dopfrågan, och ska idag inte ses som en förmaning eller ett pekfinger utan snarare betona gemenskapen som församlingen och kyrkan bjuder in till, som är större än den egna familjen.¹²⁶

*Förbön*¹²⁷ återupprepar några motiv från dopet, men kan också utformas helt fritt för att förstärka de motiv som är mest aktuella i den specifika dopfamiljens liv.

Herrens bön och *Välsignelsen*¹²⁸ sist i dopgudstjänsten analyseras inte närmare här för teologiska motiv. I dopgudstjänstens kontext fyller dessa böner funktionen att knyta an dopgudstjänsten till kyrkans övriga gudstjänster som alltid innehåller dessa två moment, och därmed peka ut att denna gudstjänst trots sin särart också har mycket gemensamt med övriga gudstjänster.¹²⁹

3.1.5 2012 års kyrkohandboksförslag

I det handboksförslag som har börjat användas på prov i utvalda församlingar har gjorts omarbetningar av dopgudstjänsten, för att berika den med nya teologiska motiv som många människor kan känna sig tilltalade av. I förklaringarna till handboksförslaget konstateras att denna revision av dopgudstjänsten har kommit till under en tid då Svenska kyrkan intensivt har

---

¹²⁴ Ellverson 2008, s 221-222.

¹²⁵ Bilaga 1, s 6.

¹²⁶ Ellverson 2008, s 223.

¹²⁷ Bilaga 1, s 7.

¹²⁸ Bilaga 1, s 7-8.

¹²⁹ Ellverson 2008, s 224.

debatterat såväl dopets betydelse som teologi.¹³⁰ Med utgångspunkt i biskopsbrevet är det nio olika motiv som lyfts fram i dopgudstjänsten, som tidigare beskrivits.

Dessa nio är inte de enda motiven utan vid genomgången kommer även andra motiv att lyftas fram.

I och med att ännu fler varianter av de ingående momenten har lagts till finns en möjlighet att utforma varje dop individuellt genom att olika motiv är mer framträdande beroende på vilken variant som väljs. I analysen som görs tittar jag på varianter som är relevanta för barndop. I det nya förslaget finns det bara en ordning som kan användas för alla typer av dop och jag hoppar över att nämna de varianter som endast är tänkta för dop av ungdomar eller vuxna.

I den nya dopordningen har de ingående momenten i vissa fall bytt ordning så jämförelserna görs i den ordning som momenten kommer i nya ordningen och jämför med motsvarande moment i 1986 års dopordning.

Dopgudstjänsten inleds efter klockringning med ett kort Samlingsord¹³¹ som är nytt sedan HB 86. Här kan noteras att första strofen som hälsar välkomna i den treenige Gudens namn kan väljas i den första varianten som är den mer traditionellt androcentriska, eller den andra könsneutrala. Den fortsatta formuleringen sätter tonen av den glädje som kyrkan känner inför den gåva som dopet är.¹³²

*Bibelläsningen*¹³³ ur Mark 10 följer direkt efter den första psalmen. Detta är en förändring av placeringen i liturgin jämfört med föregående agenda. Anledningen till denna flytt av texten kommenteras inte specifikt, mer än att evangeliet om barnen ända sedan medeltiden ingått i dopgudstjänsten och rent generellt kan anses som en viktig text som genom tiderna använts för att motivera det allmänt spridda bruket i kyrkan att hålla barndop.¹³⁴ Den liturgiska funktionen med att inleda med denna text är att direkt sätta dopet i en biblisk kontext.

Nästa del i dopgudstjänsten är en bönedel¹³⁵ som är omarrangerad jämfört med HB86. Delen inleds med *namnfrågan* som är helt oförändrad. På detta följer *Tackbönen*. Båda varianterna av Tackbönen är omarbetade, och i Tackbön 2 har motivet av att förenas med Jesus genom dopet

---

¹³⁰ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 102.

¹³¹ Bilaga 2, s 1.

¹³² Svenska kyrkans utredningar 2012, s 103.

¹³³ Bilaga 2, s 1.

¹³⁴ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 103-104.

¹³⁵ Bilaga 2, s 2-3.

lyfts särskilt. Befrielsebönen finns också i två varianter. Befrielsebön 1 är en omarbetning av Befrielsebön 1 ur HB 86, där meningen ”skriv in hans namn i Livets bok” har strukits helt under revisionsarbetets gång. Motivationen till detta är att bildspråket i detta textavsnitt har ansetts som vagt och svårförståeligt i kontexten. Befrielsebön 2 baseras på en bön ur HB 1942 som har sitt ursprung i Ps 121:8 som väddar till Gud att bevara människan. Båda varianterna följer samma uppbyggnad: strof ett uttrycker en bön om räddning från allt det onda, allt det mörka och från det som är trasigt och brustet. I andra strofen befrias människan från ondska alternativt bevaras i Guds makt. Bönen knyts an till Jesus Kristus i och med korstecknandet, vilket på nytt säger att människorna alla skall vara lärjungar. Befrielsebönen säger teologiskt att syndens realitet är en konsekvens av människans handlande och därför behöver människan frälsas och befrias av Kristus.¹³⁶

Ordningföljden dopfråga – tackbön – befrielsebön är vald för att ge uttryck åt att Guds kärlek som är gränslös också kommer före allt annat. Tacksägelsen över skapelsen och livet följs av bönen om skydd från ondskan i förtröstan på Guds kärlek.¹³⁷

Tydningsord¹³⁸ är ett nytt moment i det nya handboksförslaget. Detta är en omarbetning av Inledningsordet¹³⁹ som fungerade som en allokution, vilket också är syftet med Tydningsordet. I texten uttrycks dopets konsekvenser och varför det existerar dop. Målet för författarna har varit att hitta en god avvägning mellan en stringent beskrivning av dopets motiv och ett språk som gör att dopfamiljen kan knyta an till dessa motiv. Tydningsorden söker knyta an till de nio huvudmotiven som nämnts ovan vilka hämtats från biskopsbrevet om dopet, och tre varianter finns av tydningsordet varav en skall väljas.¹⁴⁰

Motiv i samtliga Tydningsord: dopet för in människan i gemenskap med Kristus som ger nåd och räddning från det onda, den döpte kommer in i kyrkans gemenskap.¹⁴¹

Motiv i Tydningsord 1: Dopet har koppling till Gud i egenskap av skapare, dopet ger människan uppgiften att leva i dopet för att tjäna världen och medmänniskorna.¹⁴²

---

¹³⁶ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 104-105.

¹³⁷ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 104.

¹³⁸ Bilaga 2, s 3-4.

¹³⁹ Bilaga 1, s 1.

¹⁴⁰ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105.

¹⁴¹ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105-106.

¹⁴² Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105-106.

Motiv i Tydningsord 2: dopet överskrider alla gränser och gör människan till ett med Kristus.¹⁴³

Motiv i Tydningsord 3: dopet är en Guds gåva och en glädje, dopet ger löfte om evigt liv, dopet handlar om att ta emot Guds kraftgivande Ande.¹⁴⁴

Placeringen av tydningsordet är valt för att ge prajming till nästa agenda punkt som är dopets primära portalperikop från Matteus 28, den så kallade dop- och missionsbefallningen, som inleder *Bibelläsning*¹⁴⁵. Det blir ett naturligt flöde där Tydningsordets alloktion knyter an till evangeliets förklaring till varför dop bör ske, och inledningsorden till Bibelläsningen ”Vi döper eftersom Jesus sade” ger ytterligare motivering till varför denna text läses på denna plats. Denna bibeltext är obligatorisk vid alla dop.¹⁴⁶

Fortsättningen av Bibelläsningen¹⁴⁷ ger ett fritt val av normalt 1-3 texter bland 10 olika texter, vilket är en fördubbling av antalet jämfört med motsvarande moment i HB86 och därmed finns större möjlighet att hitta passande motiv till de flesta dopgudstjänster. Psaltaren 139:13-16 och Jesaja 43:1-3 erbjuder ett skapelseperspektiv och slår fast att människan aldrig blir övergiven av Gud vad som än händer. Markus 1:9-11 berättar om Jesu dop. Apostlagärningarna 2:38 berättar om att dopet medför att den heliga Anden ges i gåva åt den döpte samt att dopet ger syndernas förlåtelse. Filippos möte med en egyptisk hovman beskriver att dopet är tillgängligt för den som önskar bli döpt i den något längre texten hämtad från Apg 8. Symboliken i att dopet innebär att dö och begravas med Jesus för att få nytt liv i förening med honom beskrivs i Romarbrevet 6:4-5. I 1 Kor 12:12-13 beskrivs hur alla döpta människor hör samman oavsett ursprung eller kontext tack vare att alla har döpts med samma Ande och är del av Kristi kropp. I 2 Kor 5:17 förs fram idén om att en människa som är i Kristus är en skapelse på nytt. Dopet som en iklädnings av Jesus behandlas i Galaterbrevet 3:27-28, som talar om att gamla dikotomier löses upp, och endast ett i Jesus existerar. Guds godhet och det faktum att han räddar människorna genom badet som förnyar och återföder genom den heliga Anden är temat för Titusbrevet 3:4-5.¹⁴⁸

---

¹⁴³ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105-106.

¹⁴⁴ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105-106.

¹⁴⁵ Bilaga 2, s 4.

¹⁴⁶ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105-106.

¹⁴⁷ Bilaga 2, s 4-8.

¹⁴⁸ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 106-107.

*Trosbekännelsen*¹⁴⁹ har bara genomgått smärre justeringar. Inledningen till trosbekännelsen säger inte längre ”den tro som vi döps in i” utan fokuserar mer på samhörigheten med den världsvida kyrkan. Också i dopfrågan betonas samhörigheten med den världsvida kyrkan jämfört med i HB86. Möjligheten finns också att prästen istället för att ställa dopfrågan till föräldrarna bara läser en kort text med samma andemening.¹⁵⁰

*Dopbönen*¹⁵¹ finns i det nya förslaget i tre olika varianter som lyfter olika motiv.

Motiv i samtliga dopböner: dopet handlar om att ta emot Guds kraftgivande Ande.¹⁵²

Motiv i Dopbön 1: dopet för in människan i gemenskap med Kristus som ger nåd och räddning från det onda, dopet ger liv.¹⁵³

Motiv i Dopbön 2: dopet ger liv.

Motiv i Dopbön 3: Dopet har koppling till Gud i egenskap av skapare, dopet för in människan i gemenskap med Kristus som ger nåd och räddning från det onda, dopet ger del i Jesu liv, död och uppståndelse.¹⁵⁴

Den omstridda formuleringen ”de som nu skall döpas i detta vatten blir renade från syndens skuld” har försvunnit från handboksförslaget, med hänvisning till biskopsbrevet *Leva i dopet*. Att denna formulering har tagits bort motiveras med att alla människor från de föds påverkas av andras tillkortakommanden, vad som med andra ord kan kallas för mörkrets makt, det som i syndabekännelsen ges orden ”världens bortvändhet från Gud”. Luther påpekade att människan är rättfärdig och en syndare på samma gång, ”simul justus et peccator”. Tolkningen som bör göras av vad Augustinus och reformatörerna ansåg var centralt i arvsyndsläran var att Gud ger nåd och att människor behöver frälsning genom Jesus Kristus. Dessa motiv kommer väl fram genom hela dogudstjänsten, och därmed behövs inte formuleringen ”syndens skuld” som ansetts besvärlig kunnat tas bort.¹⁵⁵

Jämfört med föregående ordning har dopbönen bytt plats i ordningen, och detta är gjort med ett klart liturgiskt syfte. Genom att ha dopbönen i anslutning till *Dophandlingen*¹⁵⁶ som är nästa

---

¹⁴⁹ Bilaga 2, s 8-9.

¹⁵⁰ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 107-108.

¹⁵¹ Bilaga 2, s 9-10.

¹⁵² Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105-106.

¹⁵³ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105-106.

¹⁵⁴ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 105.

¹⁵⁵ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 106.

¹⁵⁶ Bilaga 2, s 10.

punkt så vill handboks författarna indikera tydligare att dop handlingen är den centrala punkten i dop gudstjänsten, och tanken är troligen att dop bönen fungerar bättre än tros bekännelsen som prajming till Dop handlingen. Dop bönerna följer alla tre en liknande form med en inledande tacksägelse till Gud för dopet som ett löfte, en källa och en gåva. På detta följer i Dop bön 1 och 3 en epikles medan det i Dop bön 2 är en vidare tacksägelse för att Gud genom sitt ord och sin heliga Ande kommer till människan. Dop handlingen är i sig själv oförändrad, men det noteras i kommentarerna att dop kan ske var som helst även om det listas kyrka, kapell eller hemmet som de första alternativen innan det sista alternativet annan plats.¹⁵⁷

Välkommande¹⁵⁸ har i det nya förslaget kortats ner och getts en klar struktur. Det tidigare Jesusordet ”den som i mitt namn tar emot ett sådant barn...” har tagits bort, och välkommandet sker i tur och ordning:

1. av dop kandidaten till församlingen och Kristi kyrka
2. hälsning till föräldrar och faddrar (om sådana finns)
3. tändning av dop ljuset med tillhörande Jesusord

Om *Dopta*¹⁵⁹ skall hållas är valfritt. Det kan hållas antingen efter Välkommandet eller tidigare i gudstjänsten efter Bibelläsningen. Doptalets funktion kan vara ytterligare fördjupa några av de olika motiven som finns med i dop gudstjänsten som knyter an till dop kandidaten och hur den aktuella familjesituationen ser ut, men regleras inte i detalj.¹⁶⁰

Förbön¹⁶¹ är ett moment som lämnas stor valfrihet, och det är möjligt att använda helt valfri förbön om så önskas. I handboks förslaget lämnas tre alternativa förböner som förslag. Förbön 1 kan läsas men också sjungas liturgiskt, och detta nya alternativ har lagts till i det nya handboks förslaget utifrån en önskan att stärka perspektivet av lovsång i dop gudstjänsten. Det är Förbön 1 och 2 som är utformade för barndop. Innehållet består av tacksägelse för dopet med blicken riktad mot framtiden och det som komma skall. Att den döpta skall få möjlighet att fördjupas i sin tro, att barnets vårdnadshavare och andra närstående skall erhålla hjälp att ta hand om och fostra barnet, och att församlingens omtankar skall innefatta barnet. Vidare finns också perspektivet att barnet skall sändas ut i världen för att verka där. Förbönen påminner också om

---

¹⁵⁷ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 108

¹⁵⁸ Bilaga 2, s 10.

¹⁵⁹ Bilaga 2, s 8 el 10.

¹⁶⁰ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 107.

¹⁶¹ Bilaga 2, s 10-12.

att dopet inte är en engångshändelse utan något som den döpte bär med sig hela livet, och den kristna människan skall leva varje dag i sitt dop.¹⁶²

*Herrens bön*¹⁶³ och *Välsignelsen*¹⁶⁴ är inte förändrade, men det nämns fortfarande att den gamla översättningen *Fader vår* går bra att använda som så önskas, liksom gällande Välsignelsen där Bibel 2000 varianten står noterad men den traditionella översättningen kan väljas.¹⁶⁵

*Sändningsord*¹⁶⁶ finns i tre varianter där de två första följer med från HB 86. Det tredje är ett något längre ord som kan väljas för att förstärka motivet med att dopet inte bara är en engångshändelse utan något som människan bär med sig livets alla dagar, och i Sändningsord 3 utvecklas orden om Guds löften i dopet, om Guds kärlek och om hur dopet är en välsignelse.¹⁶⁷

---

¹⁶² Svenska kyrkans utredningar 2012, s 108-109.

¹⁶³ Bilaga 2, s 12.

¹⁶⁴ Bilaga 2, s 12.

¹⁶⁵ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 109.

¹⁶⁶ Bilaga 2, s 13.

¹⁶⁷ Svenska kyrkans utredningar 2012, s 109.

4 Del IV Sammanfattning

4.1 *Slutdiskussion*

Den teologiska debatten inom kyrkan om dopet har enligt min tolkning handlat mycket om hur kyrkan kan hitta fram till en dopteologi som kan tilltala alla människor utan att för den skull bli helt urvattnad.

Reimers avhandling ger många viktiga insikter som kyrkan skulle kunna ha nytta av att ta till sig, och det finns många viktiga slutsatser att dra från hennes avhandling för att göra dopet relevant även för framtiden och de människor som då kan komma att ställas inför valet att döpa sitt barn. Slutsatserna är i hög grad även giltiga för alla typer av gudstjänster, men det är inte ämnet för denna uppsats. Reimers säger att kyrkan är ett religiöst samfund med sina teologiska uppfattningar, men kyrkan är också en stark kulturinstitution och bärare av traditioner och nationell identitet. Dessa två aspekter av kyrkan är intimt sammanflätade.

Sekulariseringen av samhället kan betyda att de flesta människor får en allt mindre anknytning till den religiösa delen, och många människor känner sig rent av skrämde av religionen. Ett annat exempel på dessa strömningar är de senaste årens debatter om skolavslutningar i kyrkan, och huruvida det skulle vara farligt för skolbarnen om avslutningarna innehöll några religiösa moment. Det är som om religionsfrihet har kommit att betyda frihet från all religion i samhället. Sekulariseringen påverkar däremot i mycket mindre grad som Reimers konstaterar kultur- och traditionsaspekten av kyrkan. När det gäller kyrkan som en fysisk byggnad, och när det gäller ett antal högtider och livshändelser så har många människor en stark lojalitet mot kyrkan. Advent, begravningar med också dopet är sådana händelser som många människor känner lojalitet mot även om de inte har varit på en vanlig gudstjänst på många år. Det ligger nog mycket i det Reimers skriver om att det är av yttersta vikt för kyrkans långtidsöverlevande att den tar till vara på denna lojalitet medan den fortfarande finns kvar.

Den teologiska debatten inom kyrkan rör sig många gånger mer runt det rent teologiska på ett sätt som allmänheten inte har något intresse för eller förståelse av. I dopets fall finner Reimers att synen på dopet och vad det bör vara och innehålla finns ett klart motiv som både teologer och

allmänheten bedömer som viktigt och relevant. Det handlar om att dopet ger tillgång till en gemenskap som är större än den egna familjen. När det gäller att vara del av ett större sammanhang så tycker jag att detta motiv har stärkts i den nya liturgen, och motivet kan hittas genom hela dopgudstjänsten. Exempel på hur detta motiv manifesteras i handboken är hur det i flera moment uppmanas till att familj och vänner skall vara delaktiga i utförandet av liturgen.

I relation till Reimers kan det också lyftas fram att visst språkval som i den gällande handboken har varit kontroversiellt har tagits bort. ”Syndens skuld” finns inte längre med då det kan anses klinga illa i dagens språkbruk, och det skulle kunna bidra till att skrämja bort sekulariserade människor från dopritualen. I och med omformuleringen är språket inte problematiskt, men förändringen har gjorts utan att det teologiska innehållet har behövt urvattnas.

Som jag skrivit i ljuset av några aktuella avhandlingar runt dopet och dess teologi så är nytolkning en evigt pågående process. Handboksrevisionen är förstås en del av denna process. Som konstaterat så är det en ständig dragkamp mellan sammanhang och tradition och i min bedömning har handboksrevisionen skett i en rimlig balans för denna dragkamp. De förändringar som sker genom dopgudstjänsten är alltid ställda i relation till dopets historia, både i närtid men också genom hela kristendomshistorien. Motiveringar är noga genomarbetade och förklarade. Det kan anses att det i förslaget finns tillräckliga valmöjligheter för att utformningen av en enskild gudstjänst kan anpassas till många olika fromhetsinriktningar utan att frångå principen om att det bara finns ett enda dop som alla kristna är förenade kring. Kvaliteten på förslaget visar att alla moment fyller ett klart syfte för dopets motiv och tydlighet, och dopet kommer troligen att kunna kännas igen jämfört med hur det har sett ut historiskt.

Ett problem som pekas ut i de aktuella avhandlingarna om dopet som jag har studerat är den klyfta mellan vad kyrkan anser sig vara och hur allmänhetens förväntningar på kyrkan ser ut, och att detta leder till att kyrkans medarbetare lockas till att förändra sitt budskap enbart för att tillfredsställa allmänhetens förväntningar. Då riskerar att budskapet i sig blir förvanskat eller försvagat. Min uppfattning när jag analyserar de förändringar som har gjorts är att handbokskommittén lyckats med att minska klyftan mellan allmänhetens förväntningar och kyrkans eget budskap, utan att budskapet behöver förändras. De språkliga förändringar som har skett har noga förklarats och i mina ögon så är inte budskapet urvattnat jämfört med i HB 86. Dopets innehåll har inte förlorats i de anpassningar till modernt språkbruk som har gjorts.

En viktig fråga i den moderna teologiska debatten runt dopet och teologin är arvsynden. Arvsynden har sedan Augustinus introducerade begreppet för snart 2000 år sedan varit komplicerat att förhålla sig till. Hammar och andra teologiska aktörer är inte alltid överens förutom om en sak, nämligen att arvsynden inte bör avskaffas. Det som den moderna forskningen om teologi har erbjudit är en ny syn på vad arvsynden är och hur den kan förstås. Hur kan kyrkan i relation till dopet behandla frågorna om orättvisa och allehanda lidande som är så uppenbart närvarande i alla människors vardag? Här anser jag att den nya kyrkohandboken lyckas på ett bra sätt att genom dopet erbjuda motstånd mot världens ondska. Befrielsebörens placering efter tackbönen är tänkt ingjuta lugn att Gud hjälper människorna att klara av de prövningar som världens ondska medför. Formuleringen om arvsyndens skuld har försvunnit, och snarare talas det om världens brustenhet eller mörkrets makt. Formuleringarna av Befrielsebönen gör att det inte talas om att barnet från födseln har någon medfödd genetisk skuld, utan arvsynden förstås som en egenskap hos världen som alla, inklusive ett nyfött barn, behöver skydd från. I den valda utformningen av Befrielsebönen så blundar inte kyrkan för att ondska och orättvisa är en högst verklig del av världen, men det läggs ingen skuld för detta på den som döps. Enligt min analys så är Befrielsebön och övriga moment av dopet utformade på ett sätt som går väl i linje med den moderna teologiska forskningens syn på hur arvsyndsläran skall behandlas i relation till barndop.

I genomgången av den nya dopordningen kan det konstateras att det finns en ökad rikedom för att göra val av vilka motiv som lyfts fram i den enskilda gudstjänsten. Detta är mest tydligt anser jag i bibelläsningen där det numera finns tio olika texter att välja på mot de 5 som fanns att välja på i HB86. Det finns för nästan varje moment i gudstjänsten ett extra val jämfört med tidigare agenda. Detta tolkar jag som ett uttryck för att författarna vill göra dopet tillgängligt för fler människor i linje med vad den moderna forskningen rekommenderar.

I min frågeställning undrar jag vilka nya motiv som kan tydas ut ur det nya förslaget till kyrkohandbok och dopgudstjänst. När motiven som finns gås igenom kan det konstateras att det är fel att tala om nya motiv. Alla motiv som går att finna i dopgudstjänsten har en lång historia inom kristendomen och det har inte hittats på några nya motiv. Den omarbetning som har skett är mer på ett plan som gäller hur flödet av motiv går genom gudstjänsten och om hur de olika

ingående bitarna stöder varandra. Jag finner tre exempel på när en ganska påtaglig effekt uppnås utan att de ingående delarna har förändrats i högre grad, utan endast ordningen har bytts. Detta illustrerar hur liturgi är komplext och inte kan reduceras till sina beståndsdelar, då kommer viktiga poänger att gå förlorade. Tydningsordet är det nya moment som har tillkommit jämfört med tidigare handbok. Genom att välja att ersätta den tidigare Inledningsallokutionen med Tydningsord i anslutning till dopbefallningen så får dopbefallningen ett större genomslag genom att gudstjänstdeltagarna är förberedda på vad som kommer, och allokutionen får en tydligare koppling till evangeliet då den kommer i anslutning. Logiken av Tackbön och Befrielsebön blir också större genom den nya ordningen, där tacksägelsen för guds skapelse följs av en bön om förtröstan om att Gud skall hjälpa människan och beskydda henne från livets mörka sidor som också är en verklighet. Den sista förändringen av ordning är att Dopbönen leder över till Dophandlingen. Här sägs det i förklaringen till handboken att målet är att lyfta Dophandlingen till centrum av uppmärksamheten. Jag kan gissa att det här är ett resultat av att författarna till handboken vill skänka en större dramaturgisk effekt till dopet genom att uppmärksamheten stegras fram till Dophandlingen. Som jag nämner i analysen så verkar dessa förändringar också vara motiverade av kunskap om hur medvetandet tar emot information genom att logiska associationskedjor skapas genom dessa enkla omstuvningar. Jag tycker det är positivt att liturgin verkar utformas även från ett perspektiv att det som sägs skall kommuniceras på ett så effektivt sätt som möjligt, det behöver inte anses som fult eller manipulerande. Budskapet i sig är viktigt, men om inte kyrkans budskap skall drunkna i det ständiga mediebruset som utgör dagens verklighet så måste budskapet presenteras och framföras på ett medvetet sätt.

I uppdragsbeskrivningen till omarbetningen av kyrkohandboken var ett av huvudsyftena att göra språket mer inkluderande, och se hur gudstjänstordningarna kan uttrycka en gemensam tro samtidigt som de erbjuder möjligheter till lokal variation. Genom min analys av dopgudstjänsten i 2012 års handboksförslag har jag funnit rikliga exempel på hur dessa mål verkligen har uppfyllts. En formulering som ett tydligt exempel på språkbruksval är Befrielsebönen som tidigare innehöll ”skriv in hans namn i livets bok”. Där har kommittén fastslagit att denna formulering inte passar in då symboliken är oklar och det teologiska eller liturgiska värdet inte kan försvaras och i sammanhanget gör det bara att Befrielsebönen uppfattades som kryptisk.

Exempel på område där gudstjänst ordningen lämnar utrymme för lokal variation är Förbönen som kan läsas i tre varianter eller sjungas i en variant eller där det är tillåtet att använda en egen lokal förbön.

Balansen mellan obligatoriska moment och fakultativa i dopet kan anses som god. Många moment är obligatoriska och det bör vara så då dopet är ett så viktigt sakrament, och det är då viktigt att alla dop uppfyller de minimikrav som kan ställas för att dopet skall betraktas som giltigt i alla kristna samfund, nämligen att dopformeln följer den bestämda formuleringen i *Dophandlingen*.

4.2 Slutsatser

Jag har gått igenom motiv i dopet i det nya handboksförslaget, och kan konstatera att det inte går att prata om att det i egentlig mening har kommit till några nya motiv i dopet i det nya kyrkohandboksförslaget. Vad som har skett är snarare omformuleringar av de existerande motiven till ett mer inkluderande språk, och flera exempel av där moment behållits nästan intakta och gjorts tydligare genom att läggas i en ny ordningsföljd som ger förbättrad dramaturgi och underlättade associationskedjor för gudstjänstbesökarna. Enligt min analys är många av förändringarna påverkade av den aktuella teologiska debatten om dopet.

4.3 Förslag för vidare forskning

Det skulle vara intressant att studera fler av kyrkans ritualer, och även dess byggnader utifrån perspektivet vad de betyder för människor som kulturyttringar, och hur detta kan paras ihop med det rent teologiska. Kulturaspekten är en stor del av hur allmänheten ser på kyrkan och en kanal att nå ut till många människor som kyrkan annars inte får någon kontakt med. Därför bör det vara en viktig källa till inspiration för hur den teologiska utvecklingen skall ske.

Ett annat uppslag är att när den nya kyrkohandboken kommer i bruk studera om det går att spåra förändringar i hur dopet eller andra gudstjänster används och om dessa förändringar kan förklaras med hur gudstjänsterna har reviderats.

Käll- och litteraturförteckning

- Arborelius, Elisabeth, *Människors möte med kyrkan*, Svensk kyrkotidning 2009:41-42 .
- Eckerdal, Lars & Persson, Per Erik, *Dopet en livstydning*, Stockholm 1981: Verbum.
- Ellverson, Karl-Gunnar, *Handbok i Liturgik*, Stockholm 2008: Verbum.
- Grantén, Eva-Lotta, *Granska läran om arvsynden kritiskt*, Kyrkans tidning 2010:3.
- Grenholm, Cristina, *En del av kyrkans gemenskap*, Kyrkans tidning 2010:7.
- Hammar, Anna Karin, *Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament*, Uppsala 2009: Uppsala universitet.
- Hartman, Hans (Red.), *Dopet i vår tid – Bidrag till en nutida dopteologi*, Järlåsa 2008: Ordbruket.
- Josefson, Ruben, *Luthers lära om dopet*, Stockholm 1944: Svenska kyrkans diakonistyrelse.
- Leva i dopet*, Brev från biskoparna, Svenska kyrkan 2011.
- Martling, Carl Henrik, *Liturgik – en introduktion*, Stockholm 1996: Verbum.
- Martling, Carl Henrik, *Kyrkans tjugo sekel*, Skellefteå 2007: Artos.
- Petersson, Kjell, *Kyrkan, folket och dopet*, Klippan 1977: CWK Gleerup.
- Rasmussen, Tarald & Thomassen, Einar, *Kristendomen – en historisk introduktion*, Skellefteå 2007: Artos.
- Reimers, Eva, *Dopet som kult och kultur*, Stockholm 1995: Verbum.
- Svenska kyrkans bekännelseskrifter*, Stockholm 2005: Verbum.

5 Bilaga 1: Dopgudstjänst 1986 års kyrkohandbok

Psalm

Inledningsord

P: I Faderns och Sonens och den helige Andes namn.

Gud vill att vi skall leva i gemenskap med honom.

Därför har han sänt sin Son, Jesus Kristus,

För att rädda oss från det onda.

Genom dopet föder han oss till nytt liv,

För oss in i sin kyrka och ett liv i förening med honom.

Detta gör han nu med de barn, som skall döpas.

Tackbön

P: Låt oss bedja.

Gud, vi tackar dig för våra barn.

Tack för gåvan du har gett

Och förtroendet du har visat oss.

Ge oss ömhet, fasthet och lugn.

Hjälp oss att ge din kärlek vidare

till de barn som vi har fått ansvar för.

I Jesu namn.

F: Amen.

Eller

P: Gud, vi tackar dig för dessa barn

Välsigna dem som bär ansvar för barnen

(-föräldrar, faddrar och vänner).

Fyll dem med din kärlek,

så att de kan ge ömhet och trygghet.

Hjälp oss alla att leva så med varandra

att vi tillsammans får glädjas över dopets gåva.

F: Amen.

Evangeliet om Jesus och barnen

P: Låt oss höra evangeliet om Jesus och barnen.

Folk kom till Jesus med barn
för att han skulle röra ved dem.

Men lärjungarna visade bort dem.

När Jesus såg det blev han förargad och sade:

”Låt barnen komma hit till mig
och hindra dem inte:

Guds rike tillhör sådana som de.

Sannerligen, den som inte tar emot Guds rike som ett barn
kommer aldrig dit in.”

Och han tog dem i famnen,
lade händerna på dem
och välsignade dem.

(Mark 10:13-16)

Prästen kan säga dessa eller liknande ord:

Så vill vi göra med dessa barn,
som vi nämner vid namn.

Befrielsebön

P: Vilket namn har ni gett ert barn?

En av föräldrarna svarar: NN.

P (kan läsas under handpåläggning): Gud, du som ensam räddar från allt ont,
befria NN från mörkrets makt,
skriv hans namn i Livets bok
och bevara honom i ditt ljus,
nu och alltid.

Tag emot korsets tecken

på din + panna

på din + mun

och på ditt + hjärta

Jesus Kristus, den korsfäste och uppståndne,

kallar dig att vara hans lärjunge.

Amen.

Bibelläsning

P: Låt oss lyssna till Jesu ord om dopet och tron:

Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden.

Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar:

döp dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn

och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er.

Och jag är med er alla dagar till tidens slut.

(Matt 28:18-20)

P: Låt oss också lyssna till:

Petrus talade till folket och sade:

Omvänd er och låt er alla döpas

i Jesu Kristi namn,

så att ni får förlåtelse för era synder.

Då får ni den heliga anden som gåva.

(Apg 2:38)

Eller

Då lät de döpa sig i herren Jesu namn.

Och när Paulus lade sina händer på dem,

kom den heliga anden över dem.

(Apg 19:5)

Eller

Genom dopet har vi dött

och blivit begravda med Kristus

för att också vi skall leva i ett nytt liv,

så som Kristus uppväcktes från de döda

genom Faderns härlighet.

Ty har vi blivit ett med honom

genom att dö som han,

skall vi också bli förenade med honom

genom att uppstå som han.

(Rom 6:4-5)

Eller

Är ni döpta in i Kristus,

har ni också iklätt er Kristus.

Nu är ingen längre jude eller grek,

slav eller fri, man eller kvinna.

Alla är ni ett i Kristus Jesus.

(Gal 3:27-28)

Eller

När Guds, vår frälsares, godhet och kärlek till

människorna blev uppenbara, räddade han oss -

inte därför att vi gjort några rättfärdiga gärningar,

utan därför att han är barmhärtig –

och han gjorde det med det bad

som återföder och förnyar genom den heliga anden.

(Tit 3:4-5)

Doptal

Psalm

Dopbön

P: Låt oss bedja:

Gud, vår Fader, vi tackar dig

för att du i dopets källa

låter det vatten strömma fram som ger världen liv.

Sänd ditt ord och din Ande,

så att de som nu skall döpas i detta vatten

blir renade från syndens skuld.

Föd dem till ett nytt liv i Kristus

och förena dem med ditt folk.

För vår Herres Jesu Kristi skull.

F: Amen.

Eller

P: Himmelske Fader, du som skapar genom vatten och Ande ett folk,
som är förenat med dig i Jesus Kristus.

Vi tackar dig för att du gör detta vatten till en nådens källa
och ger dem som här skall döpas
del i din Sons segerrika död och uppståndelse.

För vår Herres Jesu Kristi skull.

F: Amen.

Trosbekännelsen

P: Låt oss tillsammans bekänna den tro,
som vi döps till i Kristi kyrka.

F: Vi tror på Gud Fader allsmäktig,
himmelens och jordens skapare.

Vi tror ock på Jesus Kristus,
hans enfödde Son, vår Herre,
vilken är avlad av den helige Ande,
född av jungfrun Maria,
pinad under Pontius Pilatus,
korsfäst, död och begravnen,
nederstigen till dödsriket,
på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda,
uppstigen till himmelen,
sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida,
därifrån igenkommande till att döma levande och döda.

Vi tror ock på den helige Ande,
en helig, allmänlig kyrka,
de heligas samfund, syndernas förlåtelse,
de dödas uppståndelse och ett evigt liv.

P: Vill ni att ert barn skall döpas till denna tro och leva med församlingen i Kristi gemenskap?

Föräldrarna svarar: Ja.

Dophandlingen

P: NN, jag döper dig

i Faderns

och Sonens

och den helige Andes namn.

(Handpåläggning på barnets huvud av prästen)

P: Livets Gud,

uppfyll NN med din helige Ande,

och hjälp honom att dag för dag

leva i sitt dop.

Välkomnande och överlämnande av dopljus

Prästen lyfter upp barnet.

P: Jesus sade: Den som i mitt namn tar emot ett sådant barn tar emot mig.

NN, Vi välkomnar dig i Guds familj

och tar emot dig med kärlek och förväntan.

Tag emot detta ljus.

Det är en påminnelse om Jesus som sade:

Jag är världens ljus.

Den som följer mig skall inte vandra i mörkret

utan ha livets ljus.

Kära kristna.

Genom dopet har ert barn blivit upptaget

i Kristi kyrka.

Det är nu er uppgift som föräldrar (och faddrar)

att vara förebilder och förebedjare för dem

och tillsammans med församlingen leda dem

på trons väg genom livet.

Förbön

P: Låt oss bedja.

P: Barmhärtige Gud och Fader,
barnen är vår framtid, vår oro, vår glädje.

Därför ber vi till dig för dessa barn.

Låt dem få växa upp i trygghet, frihet och gemenskap med andra.

Ge dem den inre styrka som bär också i livets svåra stunder.

Låt glädjen över vad du har gett oss i vårt dop

präglade hela livet,

så att vi all växer till och mognar i vår tro

och en gång får dela den himmelska glädjen hos dig.

F: Amen.

Eller

P: Gud, skapare av himmel och jord, du ger liv och Ande.

Vi ber dig för dessa barn

som du har tagit emot i dopet.

Hjälp oss att i glädje och förtröstan

ge dem trygghet och närhet.

Bevara dem med din Ande från att gå vilse i en farlig värld.

Låt dem upptäcka alltmer av ditt rikets hemligheter

och skydda dem som dina barn i liv och död och evighet.

F: Amen.

Herrens bön

P: Låt oss tillsammans be Herrens bön.

F: Vår Fader,

du som är i himlen.

Låt ditt namn bli helgat.

Låt ditt rike komma.

Låt din vilja ske

på jorden så som i himlen.

Ge oss i dag det bröd

vi behöver.

Och förlåt oss våra skulder
liksom vi har förlåtit dem
som står i skuld till oss.

Och utsätt oss inte för
prövning
utan rädda oss från det onda.

Ditt är riket.

Din är makten och äran
i evighet.

Amen.

Välsignelsen

P: Tag emot Herrens välsignelse.

Herren välsigne er och bevare er.

Herren låte sitt ansikte lysa över er och vare er nådig.

Herren vände sitt ansikte till er och give er frid.

I Faderns och Sonens + och den helige Andes namn.

F: Amen.

Psalm

Sändningsord

P: Gå i frid och tjäna Herren med glädje.

6 Bilaga 2: Dopgudstjänst enligt 2012 års handboksförslag

Klockringning

Musik

Samlingsord

P: I (Guds:) Faderns och Sonens och den heliga Andens namn.

Eller

P: I Guds, den treeniges namn.

P: Vi är samlade till fest och glädje.

Vi får fira dopgudstjänst
när Gud ger dopets gåva
till *henne/honom/dem* som idag ska döpas.

Psalm

Bibelläsning

Prästen/Ledaren kan säga:

Låt oss höra evangeliet om Jesus och barnen/
Jesu ord om barnen som förebilder i tro.

P/L: Folk kom till Jesus med barn
för att han skulle röra vid dem.

Men lärjungarna visade bort dem.

När Jesus såg det blev han förargad och sade:

”Låt barnen komma hit till mig
och hindra dem inte:

Guds rike tillhör sådana som de.

Sannerligen, den som inte tar emot Guds rike som ett barn
kommer aldrig dit in.”

Och han tog dem i famnen,
lade händerna på dem
och välsignade dem.

Mark 10:13–16

Eller

Prästen/Ledaren kan säga:

Låt oss höra Jesu ord om befrielse och nåd:

P/L: Jesus kom till Nasaret, där han hade växt upp,

och på sabbaten gick han till synagogan, som han brukade.

Han reste sig för att läsa, och man gav honom profeten Jesajas bok.

När han öppnade den fann han det ställe där det står skrivet:

Herrens ande är över mig, ty han har smort mig

till att frambära ett glädjebud till de fattiga.

Han har sänt mig att förkunna befrielse för de fångna

och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet

och förkunna ett nådens år från Herren.

Luk 4:16–20

Bön

Prästen kan säga: Vi ber för *detta barn/barnet/barnen*

som vi nu nämner vid namn.

P: Vilket namn har ni gett ert barn/Vilket är ditt namn?

Förälder eller dopkandidaten svarar: NN.

P/L: Gud, (vi är här i förundran över livet).

Vi tackar dig för NN,

för gåvan du ger och förtroendet du visar oss.

Ge oss ömhet, fasthet och lugn.

Hjälp oss att ge din kärlek vidare

till *NN/henne/honom/dem* som vi fått ansvar för.

I Jesu namn.

Amen.

Eller

P/L: Gud, vi tackar för NN

och för att du bär *henne/honom/dem* i din kärlek.

Tack för gåvan och förtroendet vi fått

och det liv som vi får dela med varandra.

I Jesu namn.

Amen.

Eller

P/L: Barmhärtige Gud,
du är med oss i liv och död.

Vi tackar och ber för NN.

Omslut *henne/honom/dem*

med din kärlek.

Tack för att vi i dopet
förenas med Jesus Kristus.

Amen.

Befrielsebön följer efter tackbön:

P: Gud, du som ensam räddar från allt ont,
befria NN från mörkrets makt,
bevara *henne/honom* i ditt ljus, nu och alltid.

Ta emot korsets tecken (på din (+) panna,
på din (+) mun och på ditt (+) hjärta).

Jesus Kristus kallar dig att vara hans lärjunge.

Eller

P: Gud, du som befriar från mörker och brustenhet,
bevara NN i din kärlek, nu och alltid.

Ta emot korsets tecken (på din (+) panna,
på din (+) mun och på ditt (+) hjärta).

Jesus Kristus kallar dig att vara hans lärjunge.

Psalms/Musik

Tydningsord och Bibelläsning

P: Gud har omsorg om alla människor
och hela skapelsen.

I dopet förenas vi med Jesus Kristus,
som möter oss med nåd.

Som döpta hör vi till kyrkan.

Vi kallas att tjäna vår medmänniska
och göra Guds rike synligt i världen.

Eller

P: Vi döps till gemenskap med Jesus Kristus,
med alla som genom tiderna
och över hela jorden
vill följa honom i liv och död,
med hopp om uppståndelse.

I dopet görs ingen skillnad mellan människor.
Ingen är längre störst eller minst, först eller sist:
alla är ett i Jesus Kristus.

Eller

P: Dopet är en gåva från Gud,
ett löfte om liv som aldrig dör.
Dopet är en källa till glädje,
en väg till kyrkans gemenskap.
Jesus Kristus som räddar från det onda
och den heliga Anden som ger kraft
är alltid med *den/dem* som döps.

Prästen/Ledaren kan säga:

Vi döper eftersom Jesus sade:

P/L: Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden.

Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar:

döp dem i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn
och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er.

Och jag är med er alla dagar till tidens slut.

Matt 28:18–20

Ytterligare bibelläsning kan förekomma, till exempel av en eller flera av
följande eller andra bibeltexter, och inledas enligt följande.

P/L: Låt oss lyssna till Bibelns ord ur ...

Du vävde mig i moderlivet.

Jag tackar dig för dina mäktiga under,
förunderligt är allt du gör.
Du kände mig alltigenom,
min kropp var inte förborgad för dig,
när jag formades i det fördolda,
när jag flätades samman i jordens djup.
Du såg mig innan jag föddes,
i din bok var de redan skrivna,
de dagar som hade formats
innan någon av dem hade grytt.

Ps 139:13–16

Nu säger Herren,
han som har skapat dig, Jakob,
han som har format dig, Israel:
Var inte rädd, jag har friköpt dig,
jag har gett dig ditt namn, du är min.
När du går genom vatten är jag med dig,
vattenmassorna skall inte dränka dig.
När du går genom eld skall du inte bli svedd,
lågorna skall inte bränna dig.
Jag är Herren, din Gud,
Israels Helige är den som räddar dig.

Jes 43:1–3

Vid den tiden kom Jesus från Nasaret i Galileen
och döptes i Jordan av Johannes.
När han steg upp ur vattnet
såg han himlen dela sig
och Anden komma ner över honom
som en duva.
Och en röst hördes från himlen:
”Du är min älskade son,

du är min utvalde.”

Mark 1:9–11

”Omvänd er och låt er alla döpas
i Jesu Kristi namn,
så att ni får förlåtelse för era synder.
Då får ni den heliga anden som gåva.”

Apg 2:38

En ängel från Herren sade till Filippos: ”Gå nu vid middagstiden ut på vägen som leder från Jerusalem ner till Gaza. Den ligger öde.” Han gick genast. Då kom där en etiopier som var mäktig hoveunuck hos Kandake, den etiopiska drottningen, och hade ansvaret för hela hennes skattkammare. Han hade farit till Jerusalem för att tillbe Gud och var nu på väg hem och satt i sin vagn och läste profeten Jesaja. Anden sade till Filippos: ”Gå fram till vagnen och håll dig intill den.” Filippos skyndade fram, och när han hörde mannen läsa profeten Jesaja frågade han: ”Förstår du vad du läser?” ”Hur skulle jag kunna det utan att någon vägleder mig?” svarade mannen. Och han bad Filippos stiga upp och sätta sig bredvid honom.

Filippos satte sig hos honom och tog sedan till orda, och med utgångspunkt från det skriftställe eunucken läste förkunnade han budskapet om Jesus för honom. När de färdades vägen fram kom de till ett ställe med vatten, och hovmannen sade: ”Här finns vatten. Är det något som hindrar att jag blir döpt?” Han lät stanna vagnen, och båda två, steg ner i vattnet, och Filippos döpte honom. När de hade stigit upp ur vattnet ryckte Herrens ande bort Filippos, och hovmannen såg honom inte mer; han fortsatte sin resa, fylld av glädje.

Apg 8: 26–31, 35–39

Genom dopet har vi dött
och blivit begravda med Kristus

för att också vi skall leva i ett nytt liv,
så som Kristus uppväcktes från de döda
genom Faderns härlighet.

Ty har vi blivit ett med honom
genom att dö som han
skall vi också bli förenade med honom
genom att uppstå som han.

Rom 6:4–5

Liksom kroppen är en
och har många delar
och alla de många kroppsdelarna
bildar en enda kropp,
så är det också med Kristus.

Med en och samma Ande har vi alla döpts
att höra till en och samma kropp,
vare sig vi är judar eller greker,
slavar eller fria,
och alla har vi fått
en och samma Ande att dricka.

1 Kor 12:12–13

Den som är i Kristus
är alltså en ny skapelse,
det gamla är förbi,
något nytt har kommit.

2 Kor 5:17

Är ni döpta in i Kristus
har ni också iklätt er Kristus.
Nu är ingen längre jude eller grek,
slav eller fri, man eller kvinna.
Alla är ni ett i Kristus Jesus.

Gal 3:27–28

När Guds, vår frälsares, godhet och kärlek
till människorna blev uppenbara
räddade han oss –
inte därför att vi gjort några rättfärdiga gärningar
utan därför att han är barmhärtig –
och han gjorde det med det bad
som återföder och förnyar genom den heliga anden.

Tit 3:4–5

Doptal

Psalm/Musik

*** Trosbekännelsen**

Trosbekännelsen kan inledas med orden:

P/L: Låt oss stämma in i/förenas i kyrkans bekännelse
(ett tecken på vår samhörighet med Kristi världsvida kyrka):

F: Vi tror på Gud Fader allsmäktig,
himmelens och jordens skapare.
Vi tror ock på Jesus Kristus,
hans enfödde Son, vår Herre,
vilken är avlad av den helige Ande,
född av jungfrun Maria,
pinad under Pontius Pilatus,
korsfäst, död och begravnen,
nederstigen till dödsriket,
på tredje dagen uppstånden igen ifrån de döda,
uppstigen till himmelen,
sittande på allsmäktig Gud Faders högra sida,
därifrån igenkommande till att döma levande och döda.
Vi tror ock på den helige Ande,
en helig, allmänlig kyrka,
de heligas samfund, syndernas förlåtelse,

de dödas uppståndelse och ett evigt liv.

Prästen kan fortsätta enligt något av följande alternativ eller med liknande ord.

P: Vill ni att ert barn ska döpas/Vill du döpas/ till denna tro och vara en del av Kristi (världsvida) kyrka?

Föräldrarna eller dopkandidaten svarar:

Ja.

Eller

P: Detta är den tro som vi döps till (i Kristi världsvida kyrka).

I den får vi leva och dö för att uppstå till evigt liv.

*** Dopbön**

P: Låt oss be.

P: Gud, du kommer till oss i Jesus Kristus.

Vi tackar dig för att NN

får ta emot dopets gåva till frihet och liv,

vandra med Jesus Kristus i tro

och växa till i hans likhet.

Kom med ditt ord och din Ande,

och gör detta vatten till en nådens källa.

Amen.

Eller

P: (O) Gud, vi tackar dig för att du i dopets källa låter det vatten strömma fram som ger världen liv.

Tack för att du kommer med ditt ord och din Ande till *henne/honom/dem* som nu ska döpas.

Amen.

Eller

P: Gud, tack för löftet att du förenar oss med dig, med varandra och med hela din skapelse och att dopets vatten

ger oss del i din Sons liv, död och uppståndelse.

Tack för att du låter ljus och hopp leda oss.

Kom med din heliga Ande

till *henne/honom/dem* som ska döpas.

Amen.

*** Dophandlingen**

P: NN,

jag döper dig

i (Guds:) Faderns och Sonens och den heliga Andens namn.

Livets Gud,

uppfyll NN med din heliga Ande,

och hjälp *henne/honom*

att dag för dag leva i sitt dop.

Välkomnande

P/L: NN, vi välkomnar *dig/er*

i Kristi kyrka/i ... församling som är en del av kyrkan i världen.

Vi tar emot *dig/er* med kärlek och förväntan.

Till föräldrar och/eller vårdnadshavare (och faddrar):

(Det är församlingens och er uppgift som föräldrar och faddrar
att visa omsorg och be för *henne/honom/dem*.)

Dopljus kan tändas. Följande eller liknande ord kan sägas:

Ta emot *detta/dessa* ljus.

Det/de är en påminnelse om Jesus som sa:

Jag är världens ljus.

Den som följer mig ska inte vandra i mörkret

utan ha livets ljus.

Doptal

Förbön

Låt oss be.

P/L: Gud, skapare av himmel och jord, Kan läsas eller sjungas, musik i serie

du ger liv och Ande. A sid. 212.

Vi ber till dig för *NN/dem*

som du har tagit emot i dopet.

Bevara *henne/honom/dem* med din Ande

från att gå vilse i en farlig värld.

Låt *henne/honom/dem* upptäcka allt mer av dig.

Skydda *henne/honom/dem* i liv och död och i evighet.

Hjälp oss att i glädje och förtröstan

ge *henne/honom/dem* trygghet och närhet.

I Jesus namn.

Amen.

Eller

P/L: Livets Gud, vi samlar alla våra goda tankar,

allt vi önskar för NN, och ber:

Låt *henne/honom/dem* leva i tro

och växa upp i trygghet och gemenskap.

Ge *henne/honom/dem* hopp och mod när livet är svårt,

omsluten/omslutna av församlingens förböner.

Visa *henne/honom/dem* att *hon/han/de* är älskad/älskade.

och att du bär *henne/honom/dem* genom livet.

Ge *henne/honom* kraften att stå upp för andra

och nåden att känna sig buren.

I Jesu namn.

Amen.

Eller

P/L: Gud, vi ber för NN som nu har blivit döpt.

Visa *henne/honom* din närhet

och gör *henne/honom* till ett redskap för din fred.

Hjälp *henne/honom* att hämta kraft i kyrkans gemenskap

och göra ditt rike synligt i världen.

Låt oss alla tillsammans leva i vårt dop

och växa i tro, hopp och kärlek.

I Jesu namn.

Amen.

Herrens bön

Prästen/Ledaren kan säga:

Låt oss be Herrens bön.

F: Vår Fader, du som är i himlen.

Låt ditt namn bli helgat.

Låt ditt rike komma.

Låt din vilja ske på jorden så som i himlen.

Ge oss i dag det bröd vi behöver.

Och förlåt oss våra skulder

liksom vi har förlåtit dem som står i skuld till oss.

Och utsätt oss inte för prövning

utan rädda oss från det onda.

Ditt är riket.

Din är makten och äran

i evighet. Amen.

*** Välsignelsen**

Prästen kan säga:

Ta emot Guds/Herrens välsignelse/välsignelsen:

P: Herren välsigne er och bevare er.

Herren låte sitt ansikte lysa över er och vare er nådig.

Herren vände sitt ansikte till er och give er frid.

I (Guds:) Faderns och Sonens (+) och den heliga Andens namn.

F: Amen.

Eller

P: Herren välsignar er och beskyddar er.

Herren låter sitt ansikte lysa mot er och visar er nåd.

Herren vänder sitt ansikte till er och ger er sin fred.

I (Guds:) Faderns och Sonens (+) och den heliga Andens namn.

F: Amen.

Psalm

Sändningsord

P/L: Låt oss gå i frid,

(F:) i vår Herres Jesu Kristi namn.

Eller

P/L: Gå i frid,

(F:) och tjäna Gud/Herren med glädje.

Eller

P/L: Dopets Gud är med oss alla dagar.

F: Låt oss leva i tillit och förväntan.

P: Dopets Gud välsignar oss.

F: Låt oss bli till välsignelse.

P: Dopets Gud älskar oss.

F: Låt oss vandra i kärlek.

Musik